

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra dějin umění

Obor: dějiny výtvarných umění

Kostel sv. Blažeje a ostatní zbořené středověké kostely v Olomouci

St. Blazej's church and other demolished churches in Olomouc.

Bakalářská diplomová práce

Barbora Kuřecová

Vedoucí diplomové práce: prof. PhDr. Ivo Hlobil, CSc.

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně, použila uvedené literatury, prameny a využila odborných rad vedoucího práce.

V Olomouci dne 20. dubna 2012

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé práce, prof. PhDr. Ivo Hlobilovi, CSc., za cenné rady, připomínky a pomoc při vedení mé bakalářské diplomové práce. Velký dík dále patří Mgr. Aleně Roškové za konzultace německého překladu, PhDr. Josefu Bláhovi za připomínky ohledně vývoje Blažejského náměstí a podoby kostela sv. Blažeje, Bc. Janu Košuličovi za dlouhé diskuze nad tématem mé práce a také Mgr. Haně Košuličové a Ing. Milanovu Košuličovi za jazykové korektury.

Obsah

Úvod.....	6
1. Stav bádání a pramenů.....	8
1.1. Prameny.....	8
1.2. Literatura.....	8
2. Historické poznámky.....	11
2.1. K dějinám Olomouce.....	11
2.2. Dějiny Blažejského náměstí v Olomouci.....	13
3. Kostel sv. Blažeje.....	15
3.1. Historie kostela sv. Blažeje.....	15
3.2. Popis kostela sv. Blažeje.....	17
3.3. Mobiliář kostela sv. Blažeje.....	19
3.4. Zprávy Řehoře Wolného o kostelu sv. Blažeje.....	22
3.4.1. Gregor Thomas Wolny (1793 – 1871).....	22
3.4.2. Die Markgrafschaft Mähren topographisch, statistisch und historisch geschildert (1839).....	23
Transliterace.....	23
Překlad.....	25
3.4.3. Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften (1855).....	27
Transliterace.....	27
Překlad.....	33
4. Ostatní zbořené kostely.....	39
4.1. Kostely zrušené v době Josefínských reforem.....	39
4.1.1. Kostel sv. Cyrila a Metoděje.....	39
4.1.2. Kostel sv. Petra a Pavla.....	40
4.1.3. Kostel Panny Marie v klášteře minoritů.....	41
4.1.4. Kostel Všech svatých kláštera augustiniánů kanovníků.....	42
4.1.5. Kostel sv. Jakuba kláštera augustiniánek.....	42
4.1.6. Kostel Nanebevzetí Panny Marie kláštera kartuziánů.....	43
4.1.7. Špitální kostel sv. Ducha.....	44
4.1.8. Kostel Panny Marie na Předhradí.....	44

4.2. Kostely zrušené před josefínskými reformami.....	46
4.2.1. Kaple sv. Markéty.....	46
4.2.2. Kaple sv. Maří Magdalény.....	46
4.2.3. Kostelík sv. Kříže.....	47
4.2.4. Špitální kostel sv. Ondřeje.....	47
4.2.5. Špitální kostel sv. Joba a Lazara.....	48
Závěr.....	49
Poznámky	50
Summary	62
Použitá literatura a prameny.....	63
Seznam příloh	67
Anotace	68

Úvod

Za vlády císaře Josefa II. došlo nejen na Moravě ke zrušení velkého množství klášterů a kostelů. Olomouc byla touto akcí citelně zasažena, protože zde scházely civilní i armádní budovy a naopak byl přebytek církevních staveb. Ačkoliv nebyly budovy po zrušení ihned demolovány, do dnešních dnů se nedochovaly.

Předmětem práce je především zbořený kostel sv. Blažeje a dále ostatní zbořené kostely v Olomouci. Téma práce mi doporučil prof. PhDr. Ivo Hlobil, CSc. Většina těchto staveb (včetně kostela sv. Blažeje) byla zrušena právě při josefínských reformách. Poté dále sloužily k různým světským účelům, např. jako vojenské sklady nebo nemocnice. Ve většině případů pak k jejich demolicí došlo v průběhu 19. století. Několik v práci popsaných církevních staveb bylo zbořeno ještě před těmito reformami.

Cílem práce je představení textů Řehoře Wolného o kostelu sv. Blažeje, co nejpřesnější architektonický popis kostela sv. Blažeje před jeho demolicí, nastínění jeho vývoje, představení dochovaného mobiliáře kostela a stručný přehled ostatních olomouckých zbořených kostelů. Součástí práce je reprodukce, transliterace a překlad obtížně dostupných zmíněných textů Řehoře Wolného. Práce Wolného je konfrontována s kresbou kostela F. Domka a půdorysem neznámého autora. Stručné zmínky o dalších zbořených kostelech jsou zpracovány na základě dostupné literatury.

Kapitola *Historické poznámky* nastiňuje obraz vývoje Olomouce a Blažejského náměstí, na kterém kostel sv. Blažeje stával, zhruba od jeho vzniku do 18. století. Následující část je samotným jádrem práce. Popisuje historii kostela, jeho podobu před rokem 1839, dochovaný mobiliář a předkládá texty Řehoře Wolného. Závěrečná kapitola představuje ostatní zbořené kostely.

Při popisu staveb a uměleckých předmětů je používána terminologie Jaroslava Herouta, představená v knize Slabikář návštěvníků památek. Vlastní jména jsou v práci uváděna v podobě nejčastěji se vyskytující v aktuální odborné literatuře a textech Řehoře Wolného. Součástí práce jsou také obrazové reprodukce originálů textů Wolného, některých dalších pramenů a fotografie dochovaných předmětů z kostela sv. Blažeje.

1. Stav bádání a pramenů

1.1. Prameny

Nejdůležitější pramen týkající se zbořeného kostela sv. Blažeje představují dvě topografická díla Řehoře Wolného (viz příloha č. 1). Sedmisvazkové dílo *Die Markgrafschaft Mähren topographisch, statistisch und historisch geschildert* (příloha č. 2) bylo sepsáno v letech 1835 – 1842. V pátém svazku z roku 1839 zaměřeném na Olomouc se nachází na stranách 85 – 87 popis dosud stojícího kostela sv. Blažeje. Text dále informuje o důvodech jeho plánované demolice. Publikace *Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften* (příloha č. 3) vznikla v letech 1855 – 1866. Je členěna do dvou částí: první část je zaměřena na arcidiecézi olomouckou, druhá na arcidiecézi brněnskou. Pro tuto práci je důležitá první část složená z pěti svazků. První svazek sepsaný v roce 1855 obsahuje na stranách 276 – 279 popis v té době již zbořeného kostela, který se však v mnohých částech doslovně shoduje s popisem v předchozí publikaci. Nově přináší jeho historii a soupis tehdy známého mobiliáře.

Důležitým zdrojem informací týkajících se podoby kostela před jeho zbořením je kresba o rozměrech 16 x 11 cm, vytvořená v roce 1835 F. Domkem. Na základě kresby byla zhotovena olomouckým nakladatelstvím Škarnitzel – Domek méně přesná litografie vyskytující se ve většině literatury, která se problematikou kostela zabývá.¹

O budově kostela také mnohé napovídá půdorys zhotovený neznámým autorem krátce pře demolici roku 1830.

Doklady o existenci kostela sv. Blažeje se také nachází archivních fondech Státního okresního archivu v Olomouci² a v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě³.

1.2. Literatura

Přehled literatury, zabývající se tematikou práce, je uspořádán podle

míry souvislosti se zbořeným kostelem sv. Blažeje od prací tematicky nejbližších ke všeobecnějším.

Literatura věnující se kostelu sv. Blažeje není četná. Samostatná publikace věnující se kostelu neexistuje.

Informace o kostelu sv. Blažeje z uměleckohistorického hlediska přináší kniha *Raněstředověká Olomouc*⁴ od Václava Richtera, který se jako jediný blíže zabývá atypickým půdorysem stavby a dobovou kresbou. Přínosné je také dílo Wilhelma Nathera *Kronika olomouckých domů*⁵, které v jistých ohledech doplňuje informace Wolného. Jde však pouze stručný výčet historických událostí, týkajících se jednotlivých domů v datech. Publikace neobsahuje popis kostela. Pro posouzení historického vývoje kostela má zásadní vliv Šemberův dopis archiváři Bočkovi zpřístupněný Zdeňkem Fišerem v publikaci *Korespondence Aloise Vojtěcha Šembery*⁶. Informace o osudech kostela v době josefínských reforem poskytuje kniha Bohumila Zlámala *Rušení klášterů a kostelů v Olomouci 1783/84*⁷.

Jedinou publikací zabývající se dochovaným mobiliářem kostela je třetí díl Schindlerovy knihy *Tajemná Olomouc aneb Olomouc, jak ji neznáme*⁸. Věnuje se zde osudům dvou zvonů ze zbořeného svatoblažejského kostela. Fotografie jednoho z nich je zpřístupněna na internetovém portálu Zvony.ic.cz⁹.

Většina literatury zabývající se kostelem sv. Blažeje, však navazuje či spíše parafrázuje text Řehoře Wolného. Mezi takováto díla patří kapitola věnovaná kostelu sv. Blažeje ve čtvrtém díle již zmiňované publikace Antonína Schindlera *Tajemná Olomouc aneb Olomouc, jak ji neznáme*¹⁰. Do této kategorie patří také příspěvek Zdeňka Kašpara v knize *Chrámy, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*¹¹ nebo heslo *Olomouc* Karla Kuči v publikaci *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*¹². Nové informace nepřináší ani starší dílo Václava Nešpora *Dějiny města Olomouce*¹³ nebo *Paměti a znamenitosti města Olomouce*¹⁴ od Aloise Vojtěcha Šembery.

Zmínky o kostele sv. Blažeje se objevují také v publikaci Popis královského hlavního města Olomouce sepsaný syndikem Floriánem Josefem Louckým roku 1746¹⁵. Okrajově se o něm zmiňuje také Vít Dohnál ve svém díle Tři nejstarší olomoucké kostely, Olomoucký hrad v raném středověku (III)¹⁶. Kusé zmínky o existenci kostela nalezneme také v publikacích Oldřicha Juryšky Dějiny Olomouce 1017 – 1920¹⁷ nebo v Průvodci olomouckými ulicemi¹⁸ od Vladimíra Spáčila. Mylně lze na základě názvu díla Dobroslava Líbala Katalog gotické architektury v České republice do husitských válek¹⁹ předpokládat zmínku o kostele sv. Blažeje i zde.

Stejná situace jako v případě kostela sv. Blažeje se opakuje i u ostatních zbořených kostelů. Komplexněji se touto problematikou zabývá již dříve zmiňovaná kniha Chrámy, kostely, svatyně a kaple v Olomouci. Zbořeným kostelům je zde věnována kapitola, která se však zabývá pouze významnějšími stavbami. Nejrozsáhlejší, byť neucelený popis a vývoj kostelů nalezneme v Kučově díle Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku. Také Dějiny kostela svatého Mořice v Olomouci²⁰ Bohumila Zlámala nebo příspěvky Václava Buriana ve Vlastivědném věstníku moravském²¹ jsou významným zdrojem informací. O mnohých nedochovaných stavbách nalezneme informace také na internetových portálech²².

Hlavním zdrojem informací o Olomouci je kniha Dějiny Olomouce I.²³ a již zmiňovaná kniha Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku. V rovině obecně historických faktů vychází práce z knihy České dějiny I.²⁴

2. Historické poznámky

2.1. K dějinám Olomouce

Založení Olomouce se zřejmě událo ústní formou, není dochována žádná zakládací listina. Z toho důvodu není možné doložit přesné datum. Vzhledem k příchodu františkánů a dominikánů mezi roky 1239 – 1240 je možné předpokládat, že v té době zde již existoval městský živel.²⁵ Prvním známým představitelem města byl fojt Štěpán, který je doložen rokem 1254.²⁶

K osídlení Olomoucka však došlo dávno před vznikem středověkého města. Pro tuto práci je významný vývoj města v době, kdy už budova kostela sv. Blažeje stála, tedy někdy před příchodem Cyrila a Metoděje na Moravu.

Olomoucko bylo osídleno již v pravěku. Přítomnost Slovanů je archeologicky doložena nejpozději z konce 6. století. Koncem 7. stol. bylo zřejmě jejich centrem opevněné sídliště na rozhraní Povlu a Nových Sadů.²⁷

V období Velkomoravské říše bylo osídlení olomoucké oblasti rozsáhlejší. Máme doklady o sídlech na Petřském návrší, Horních Bělidlech, v Hejčíně, Neředění a Holicích. V 9. století se na Moravě začalo šířit jako součást státotvorného procesu křesťanství, a to nejdříve v latině z Francké říše. Roku 863 přicházejí byzantští věrozvěsti Cyril a Metoděj a přinášejí liturgii ve slovanském jazyce. Vrcholem jejich misie bylo založení moravského arcibiskupství v roce 880. Prvním arcibiskupem byl ustanoven Metoděj. Po rozpadu Velkomoravské říše v roce 906 zřejmě postavení Olomouce coby mocenského centra Moravy přetrvalo.²⁸

V druhé polovině 10. století došlo k prvnímu připojení Moravy k přemyslovskému státu. Na přelomu tisíciletí se Morava, včetně Olomouce, stala součástí Polska. V letech 1019 ji pak znovu, za pomoci

vojenských sil, připojil k přemyslovskému státu kníže Oldřich²⁹ a Olomouc se stala hlavním moravským centrem.³⁰ V roce 1055 vznikl z Břetislavovi vůle samostatný úděl³¹ severomoravský v čele s Olomoucí. Ten až do roku 1061 spravoval Vratislav II., který byl následně nahrazen Otou I. Sličným, zakladatelem olomoucké přemyslovské dynastie. Roku 1063 došlo k obnovení moravského biskupství. Prvním olomouckým biskupem byl jmenován Jan, benediktinský mnich z Břevnovského kláštera. S Janovou smrtí roku 1086 olomoucké biskupství zaniklo, o což se zasloužil především pražský biskup Jaromír. K jeho znovuoobnovení došlo roku 1090. Další významnou postavou v dějinách olomouckého biskupství byl Jindřich Zdík, kterého na biskupský stolec dosadil roku 1126 kníže Soběslav I.³²

Po vymření olomouckých Přemyslovců na počátku 13. století připadla Olomouc do správy Přemysla Otakara I.³³ a roku 1212 byla připojena k moravskému markrabství. V první polovině 13. století Olomouc vzkvétala, v roce 1253 však byla napadena a poničena uherskými Kumány.³⁴

Dne 4. srpna 1306 byl v místě kapitulního děkanství zavražděn poslední Přemyslovec Václav III. Po jeho smrti připadla Olomouc pod správu Jindřicha Korutanského, kterého však již v roce 1310 nahradil mladý Jan Lucemburský. Za vlády markraběte Jana Jindřicha došlo ve městě v letech 1362 a 1380 ke dvěma požárům.

V období husitských válek se městská rada postavila proti husitství, zůstala věrná katolické straně a s městy Uničovem a Litovlí vytvořila branný spolek. Od okolního světa bylo město odříznuto husitskými posádkami a z tohoto důvodu se výrazně zvedly ceny zboží, což vedlo k zadlužení města. Po ukončení husitských válek se královské město vzepřelo Jiřímu z Poděbrad a začalo podporovat uherského krále Matyáše Korvína.³⁵ Důvodem byl strach z papežské klatby a dalších církevních trestů. Nedlouho na to se Matyáš Korvín stal markrabětem moravským a českým králem. Za jeho vlády se Olomouc stala politickým centrem

střední Evropy.³⁶

V 16. století měla Olomouc charakter politického, hospodářského a akademického centra. Přestože měla stále titul hlavního města Markrabství moravského, dělila se o tuto pozici s Brnem.³⁷ Roku 1522 došlo ke sjednocení města a severní strany předhradí, tzv. Purkrabství. 16. století bylo také dobou velkých náboženských změn. Sílící vliv německého protestantismu vyvolal ve městě v 50. letech náboženské nepokoje.

V letech 1619 – 1620, kdy byla převážná část obyvatelstva protestantského vyznání, stála Olomouc na straně stavovského povstání. V prvních letech třicetileté války (1618 – 1648) nebyla Olomouc součástí přímých vojenských akcí, dlouhodobý pobyt vojsk však její podobou ovlivnil. K poničení města došlo při neúspěšné a relativně slabé obraně v roce 1642, kdy bylo město obléháno švédskými vojsky generála Torstensonova. Švédové si Olomouc zvolili jako hlavní moravskou základnu a setrvali zde až do roku 1650. Po odchodu Švédů bylo město zdevastováno a k normalizaci došlo až na konci 17. století.³⁸

V první polovině 18. století, v letech 1741 – 1742 bylo město obléháno pruskou armádou.³⁹ Druhá vlna pruského obléhání přišla za sedmileté války (1756 – 1763).⁴⁰ Další ránou pro již poničené město bylo rušení klášterů a kostelů, které byly povětšinou následně využity vojenskou správou.⁴¹

2.2. Dějiny Blažejského náměstí v Olomouci

Podle listiny z roku 1299⁴² existovala vedle města také v podstatě samostatná blažejská osada.⁴³ Zmínka o osadě je nepřímá, v listině se hovoří o pustém mlýnu „pod burgem kostela sv. Blažeje – 'sub burgo ecclesie sancti Blasii'.“ Další zmínka podobného charakteru se nachází v listině datované rokem 1329.⁴⁴ Podle Richtera se toto svatoblažejské tržiště nacházelo v místech dnešního Dolního náměstí. Usuzuje tak z analýzy stavebního půdorysu Olomouce v kombinaci s listinnými

prameny. Trojúhelníkový tvar tržiště vyplývá z rozložení starých komunikací⁴⁵. Trhy cizích obchodníků se zde konaly zřejmě od jedenáctého století. Richter dále předpokládá, že zhruba na přelomu 12. a 13. století bylo tržiště sv. Blažeje právně vysazeno na trhovou osadu. Tuto domněnku však není možné dokumentárně doložit.⁴⁶

Blažejskou osadou vedla kupecká cesta, procházející tzv. Blažejskou branou. Brána stávala v blízkosti dnešních schodů vedoucích z Blažejského náměstí do Aksamitovy ulice. Přesné umístění brány není známo, lze ji však alespoň přibližně lokalizovat a to na základě označení rohového domu s č. p. 8 (staré č. 508). Ten byl roku 1771 nazýván domem u Blažejské brány.⁴⁷ K demolici brány došlo roku 1701.⁴⁸ Tzv. kojetínská cesta, která tudy vedla, pozbyla při vzniku nových cest většího významu a ve 14. století byla určena pro zásobování města dobyt看em z nedalekých pastvin.⁴⁹

Na Blažejském náměstí se nacházela také fara, příslušící ke kostelu sv. Blažeje. Stávala v místech, kde dnes zeď odděluje náměstí od kapucínského kláštera. Budova fary byla spolu s dalšími 20 měšťanskými domy stržena roku 1652 kvůli stavbě kláštera.

V první polovině 18. století měla řada domů⁵⁰ (viz příloha č. 4) v okolí kostela sv. Blažeje tzv. právovárečné právo, na jehož základě se v nich mohlo vařit a také prodávat pivo. Roku 1709 většina domů na Blažejském náměstí vyhořela. Nezasaženy zůstaly domy v okolí klášterní zdi s č. p. 2, 3, 5, 6 a 7.⁵¹

Zásahem do tehdejší podoby náměstí bylo bezesporu odstranění kostí ze hřbitova kostela sv. Blažeje v letech 1827 – 1828.⁵² Při demolici kostela roku 1939 došlo zřejmě také k zarovnání terénu do současného stavu. Vzniklé náměstí nese jméno Blažejské jako vzpomínku na zbořený kostel.

3. Kostel sv. Blažeje

3.1. Historie kostela sv. Blažeje

Kostel sv. Blažeje byl podle pověsti původně pohanská kaple přeměněná na křesťanský kostel. Stavbu měl vysvětit sv. Metoděj.⁵³ Na předkřesťanský původ ukazuje atypický půdorys i zasvěcení kostela. Pokud by totiž kostel vznikl v pozdější době, byl by zřejmě zasvěcen některému z kolonizačních světců, např. sv. Mikuláši nebo sv. Jakubovi.⁵⁴

Zda kostel existoval ještě před rokem 1223, není známo, na tento letopočet však ukazuje první nepřímý doklad, a to listina z roku 1299.⁵⁵ Tu Bistřický označil za falzum a její vznik umístil do první poloviny 14. století.⁵⁶ Pravděpodobně na základě této listiny Richter usuzuje, že kostel, jehož patronát spadal ke kostelu sv. Mořice, měl již ve 13. století, v období zřejmě první přestavby, farní práva.⁵⁷

Tato práva však můžeme doložit až rokem 1490, kdy se farářem kostela sv. Blažeje stal olomoucký kanovník jménem Wenzel.⁵⁸ Přestože se většina badatelů domnívá, že v kostele bylo kázáno v této době česky, Šembera na základě nálezů toto tvrzení vyvrací a míní, že bohoslužby probíhaly v německém jazyce.⁵⁹ Za druhého faráře označuje Wolný Wolfganga a jako jeho kaplana uvádí Malchoira. Rokem 1512 a 1514 je doložen farář Baltazar a rokem 1535 Paul, dřívější kazatel v Pustoměři. O pět let později, roku 1540, je uváděn jako farář Peter, roku 1551 Andreas a roku 1555 nekatolík Martin.⁶⁰ Martin Adler Kurz byl v nemilosti biskupa Markuse. Důvodem bylo jeho kázání v německém jazyce a poskytování přijímání pod obojí způsobou. Biskup dostal v dopise datovaném 30. srpnem 1557 příkaz od krále Ferdinanda I. učinit v městě pořádek⁶¹ a z tohoto důvodu zřejmě uvrhl Martina Kurze do klatby. O rok později vznikl v kostele spor mezi katolíky a protestanty, který skončil smrtí několika účastníků. V tomtéž roce opustil Kurz z nařízení soudu město⁶² a farářem se stal olomoucký vikář Ondřej⁶³. Od

roku 1561 do roku 1573 byl farářem kostela sv. Blažeje katolický kněz Valentin Gibitz⁶⁴, který si počínaje rokem 1564 opakovaně stěžoval biskupovi na městskou radu. Ta v kostele povolila protestantská shromáždění, při kterých byly zpívány německé písně, a pravděpodobně se těchto setkání také účastnila.⁶⁵ Olomoucký biskup a kapitula následně žádali městskou radu, aby tento zpěv nepovolovala.⁶⁶ Po Gibitzovi se stal farářem olomoucký vikář Johann Bělkovský,⁶⁷ kterého roku 1582 nahradil farář Johann Martinov, který v této funkci setrval až do r. 1586.⁶⁸ Roku 1588 převzal jeho místo Martin a roku 1590 olomoucký vikář Wenzel Alexander. Na základě jeho přeložení do Slavonína lze usuzovat, že v tomtéž roce došlo k jmenování Leonarda Titze. Po jeho smrti v roce 1594 se stal farářem kroměřížský vikář Adam Wetschker. Roku 1597 je zaznamenán jako farář Martin Figulus. Posledním katolickým farářem kostela sv. Blažeje byl zřejmě v roce 1616 olomoucký dómský vikář Andreas Rauscher^{69, 70}

Po roce 1620 se kostel stal filiálním^{71, 72} V období švédské okupace byl kostel s přilehlým hřbitovem využíván Švédy. První luteránská bohoslužba v kostele proběhla 22. června 1642.⁷³ Z textu Wolného vyplývá, že ještě roku 1672 byl kostel v poměrně dobrém stavu.⁷⁴ Roku 1709, při požáru města, však došlo k jeho poškození.⁷⁵ Jako tehdejší farář kostela je označen Antonín Leopold Mitschky.⁷⁶

Na základě patentu císaře Josefa II. o rušení klášterů a přebytečných kostelů vznesl dne 19. července 1783 krajský hejtman, svobodný pán Max. Rolsperg spolu se svatomořickým proboštem hrabětem Josefem Ignácem Rolsbergem první návrh na zboření kostela sv. Blažeje, který v té době pojmul 500 věřících. Další návrh na zrušení byl guberniu v Brně odeslán 6. září 1784. Zrušení kostela potvrdilo 46. zasedání gubernia konané dne 17. listopadu 1784. Dle rozhodnutí gubernia se v kostele nesměly konat žádné bohoslužby. S odsvěcením kostela se však mělo počkat do okamžiku, kdy bude rozhodnuto o jeho dalším využití. Příkaz na definitivní uzavření přišel 2. prosince 1784.⁷⁷ Lze předpokládat, že odsvěcení kostela následovalo ihned. Již následující rok

byl kostel poškozený ⁷⁸ a sloužil jako vojenské skladiště mouky. Kostel byl za účelem vzniku volného prostranství roku 1939 zbořen.⁷⁹

Na základě Šemberova dopisu (viz příloha č. 5) zasláního roku 1840 archiváři Bočkovi víme, jak postupovaly demoliční práce. V srpnu toho roku byly zdi zbořeny skoro k podlaze a započalo rozhrabávání půdy v samotném kostele. Při těchto pracích našli dělníci několik rakví umístěných v poměrně velké hloubce, jednu vedle druhé. V blízkosti hlavního oltáře byl objeven náhrobní kámen koželuha Matouše Leinhose z roku 1531, který dokazuje přítomnost koželužského cechu v kostele. V místě zboření našli také několik mincí z 16. – 18. století.⁸⁰

3.2. Popis kostela sv. Blažeje

Na základě textů Wolného, kresby vytvořené F. Domkem roku 1835 (viz příloha č. 6) a půdorysem (viz příloha č. 7), který byl vytvořen v roce 1830, je možné zrekonstruovat stav kostela před demolicí roku 1839.

Budova kostela měla nepravidelný půdorys tvaru sedmiúhelníku⁸¹ s nejdelší stranou necelých 40 kroků. Šířku stavby neznáme⁸². Průčelí postavené na tehdejším nejvyšším bodě náměstí bylo díky tomuto umístění velmi nízké. Opačná strana kostela byla postavena na rovině a dosahovala výšky standardního kostela. Podezdívku částečně tvořil špatně opracovaný skalní blok. Tvar střechy není jednoznačný, na základě dobové kresby můžeme usuzovat, že se jednalo o střechu stupnicovou s dřevěnou konstrukcí a dnes neidentifikovatelnou krytinou.

Do kostela se vstupovalo nízkou bránou na západní straně, po jejíž levici byla umístěna trychtýřovitá, z hrubě opracovaného pískovce zhotovená, nádoba na svěcenou vodu, která dokládá stáří kostela. Vzhledem k její velikosti se mohlo jednat také o křtitelnicí. Na malou předsíň navazovala po pravé straně zřejmě sakristie, přistavěná nejpozději v 16. století. Mimo hlavní prostor měla stavba ještě dvě samostatné místnosti. Temný čtyřhranný prostor sloužil pravděpodobně

jako vstup do zvonice, která byla roku 1785 odstraněna a vedle něj (nad předsíní) prostor využívaný zřejmě jako kůr. Součástí stavby byla také krypta, která se dle popisu Wolného nacházela v místě, kde se „kostel zdvihá na pahorku“⁸³, zřejmě tedy pod předsíní. Do hlavní lodi kostela se vstupovalo směrem dolů po několika schůdcích. Podlaha byla v úrovni vchodu, díky čemuž působil klenutý strop nízkým dojmem. Tento pocit umocňovalo šest mohutných, zřejmě kamenosochařsky neopracovaných, nepravidelně umístěných podpěrných pilířů. Zvláště monumentální rozměr měl střední šestiboký pilíř, který svou spodní částí připomínal mostní opěru a dosahoval šířky 11 kroků. Vnitřní prostor byl osvětlen 11 úzkými gotickými okny nestejně velikost, u kterých lze předpokládat kružbu, čtyřbokými okny sakristie a menšími okny částečně zasazenými pod úroveň terénu.

Hlavní oltář, patrně zasvěcený sv. Blažejovi se dle Šembery nacházel naproti průčelnímu oknu. V době bohoslužby tedy přítomní věřící kněze neviděli.⁸⁴ Mimo hlavní oltář se v kostele nacházelo sedm bočních oltářů. Oltář Všech svatých byl za finančního příspěvku dobročkovického faráře Maffucha a olomouckého občana Tomika vystavěn roku 1423. O deset let později, roku 1433, je doložena kaple sv. Doroty, lze tedy předpokládat i oltář této světi. Roku 1500 nechal postavit Michael Kopperbart oltář sv. Barbory a zřídil jí také v tomto kostele bratrstvo. Oltář zasvěcený sv. Maří Magdaléně⁸⁵ ve stejnojmenné kapli je doložen rokem 1563. O oltář sv. Anny, sv. Bartoloměje a sv. Kříže byl kostel doplněn pravděpodobně v období baroka, před rokem 1672. V tomtéž období došlo také pravděpodobně k rekonstrukci oltáře sv. Barbory⁸⁶. Přesné umístění oltářů není z půdorysu jasné.

Co se interiéru kostela týče, máme pouze kusé informace. Podlaha kostela, včetně schodů, byla vydlážděna obyčejnými podlouhlými cihlami. Stěny kostela byly natřeny bílou barvou, gotická klenební žebra pak barvou okrovou. Pokud v kostele byla fresková výzdoba, nedochovaly se nám o ní žádné informace.

3.3. Mobiliář kostela sv. Blažeje

Díky textu Wolného⁸⁷ známe alespoň částečně majetek, který měl kostel sv. Blažeje před zrušením. Kostel vlastnil několik stříbrných předmětů: pozlacenou monstranci, velký zlacený kříž, bílý kříž, obraz sv. Blažeje, pozlacenou sochu Matky Boží, pozlacenou sochu sv. Barbory a sv. Šebestiána zdobenou korály, 10 pozlacených kalichů s patenami⁸⁸, dva mešní kalichy a dámský opasek o váze 32 lotů⁸⁹. Součástí majetku kostela byla dále malá lampa s řetízky, perlová koruna, šňůra rudých korálů se šesti stříbrnými „granáty“, kazeta obsahující perly a granáty, obraz Panny Marie sestavený z perel a perleťovinu s rytinou vzkříšení Krista. Wolný v textu uvádí, že další osud předmětů není znám. Lze však usuzovat, že připadl Náboženskému fondu a následně mohlo dojít k umístění do jiného kostela. V současné době známe osudy dvou zvonů, kazatelny a dvou postavníků.

Menší zvon, vážící 560 kg, byl roku 1552 vytvořen olomouckým zvonařem Františkem Ilenfeldem. To dokládá nápis na zvonu: „Singet und spilet dem Hern in ewren Herten und sagt Dank alezeit für alles Got dem Vater im dem Namen unser Hern Jesu Kristi und sait undereinander untertan. Zum Lob pin ich durch das Feyer geflosen, Mastern Fronez Ilenfeld hat mich gegosen 1552. (Zpívejte a hraje ve všech srdcích Páně a děkujte po většinu času Bohu Otci ve jménu našeho Pána Ježíše Krista a buďte si navzájem poddáni. Ke chvále jsem protekl ohněm. Mistr František Ilenfeld ulil 1552.).“⁹⁰ Až do roku 1785 byl součástí zvonice kostela sv. Blažeje. Po jeho zrušení byl na žádost faráře P. Joachima Shenka převezen do kostela ve Staré Vodě. Zde setrval dalších 167 let. Když byla roku 1954 přičleněna Stará Voda do vojenského prostoru, byl zvon přemístěn zpět do Olomouce a připadl do majetku kostela sv. Mořice. Transport zvonu provedla ve dnech 16. a 17. září brněnská firma Kovolit. Vzhledem k délce jeho používání následovala rekonstrukce. V současné době je tento zvon umístěn v kostele Všech svatých v Hradčovicích.⁹¹ Zde byl také roku 1956 znovu vysvěcen.⁹²

Druhý, 1000 kg vážící zvon z kostela sv. Blažeje (viz příloha č. 8) byl hned po jeho zrušení přemístěn do kostela sv. Filipa a Jakuba v Nových Sadech, kde zůstal až dodnes. Zvon byl, stejně jako předchozí, zhotoven olomouckým zvonařem Františkem Ilenfeldem v roce 1547.⁹³ I zde je autor doložen nápisem: „Inn ter Ere Gottes des allmechtigen des himellischen Wetters durch Jesum Christus unseru Herren hat mich Maister Francz Ilenfeld gegossen zum Schift sannt Blasius und sante Barbora Anno MCCCCXXXVII. – I. R. A.“⁹⁴ Povrch zvonu pokrývá rostlinná a figurální výzdoba. Jezdecké postavy jsou zobrazeny v boji s napřaženými kopími. Jezdce nesou zřejmě mytologická zvířata, což lze usuzovat z počtu zobrazených končetin. Spolu se zvonem byla do kostela přepravena také dřevěná konstrukce svatoblažejské zvonice.

Zřejmě ve stejném roce byly do kostela v sv. Filipa a Jakuba v Nových Sadech přeneseny i dva pravděpodobně renesanční postavníky (viz příloha č. 9), v tomto případě sloužící i jako svícny. Přes dva metry vysoké postavníky byly zhotoveny ze dřeva a následně řezbářsky dekorovány. Na reliéf byla nanesena realisticky pojatá polychromie. Spodní část postavníků není vzhledem k jejich současnému umístění viditelná. Střední část, v průměru zhruba 10 cm široká, je zdobena reliéfy v podobě proplétajících se vegetabilních úponků, plodů vinné révy a dalšího druhu ovoce. Objevuje se zde také mužská tvář s vyplazeným tordovaným jazykem. Horní část má podobu válce rozděleného volutami na čtyři stejně velké části. Uprostřed vzniklého prostoru je plasticky modelovaná okřídlená mužská hlava s kudrnatými vlasy. Tvářím barvy inkarnátu dominují červené rty a výrazná brada. Na většině zobrazených andělských tváří je barva poškozena. Červeně zbarvené voluty po stranách andělů jsou doplněny o ženskou tvář ve zlaté roušce. Na horní část válce zdobenou motivem vejcovce nasedá stříška. Ta nese jak samotný svícen, tak čtyři realisticky a velmi detailně zpodobněné ryby.

Dalším dochovaným předmětem z kostela sv. Blažeje je kazatelna (viz

příloha č. 10). Před demolicí kostela byla odkoupena za 26 zl. olomouckým kostelem sv. Ondřeje ve Slavoníně.⁹⁵ Kostel ji dodnes využívá a její původ potvrdil také personál fary. Dřevěná barokní kazatelna se původně skládala ze stříšky, řečniště ukončeného konzolou a schůdků. V průběhu času došlo k jejímu snížení. Byla odstraněna konzola zakončená motivem piniové šišky stříbrné barvy a schodiště (nedochovalo se). Stříška i řečniště mají bílý nátěr, voluty jsou okrové, jejich hrany a plastická výzdoba jsou provedeny ve zlaté barvě. Tato povrchová úprava pochází pravděpodobně z přelomu 19. a 20. století. Stříšku kazatelny zdobí zmiňované voluty, motiv mušle a růže. Na jejím vrcholku je umístěna váza. Na spodní straně stříšky je zobrazena stříbrná holubice v modrém poli a zlaté záři, symbol Ducha Svatého. Od rámu obrazu je stříška oddělena profilovanou římsou. Rám obrazu je také zdoben okrovými volutami. Původní obraz se nedochoval a byl pravděpodobně na konci 19. století nahrazen současným. Čtyřboké řečniště, na které se vstupuje z pravé strany, je ukončeno profilovanou římskou. Hlavní pole řečniště, zdobené plastickým motivem mušle, růže a rokajem, je obklopeno volutami. Voluty po stranách jsou vyzdobeny zlatým motivem růže a vegetabilními úponky.

3.4. Zprávy Řehoře Wolného o kostelu sv. Blažej

3.4.1. Gregor Thomas Wolny (1793 – 1871)

Gregor Wolny, česky Řehoř Tomáš Volný, se narodil 20. prosince 1793 v Příbrami do česko – německé rodiny. Prožil zde své dětství a studentská léta, kdy navštěvoval zdejší piaristické gymnázium. Po dokončení studia odešel dále studovat do Brna a následně do Znojma. Roku 1816 vstoupil coby mnich do benediktinského kláštera v Rajhradě. O pět let později se stal profesorem všeobecných dějin a řecké literatury na filozofickém ústavu v Brně.⁹⁶ Zde setrval až do roku 1847.⁹⁷ Zbytek svého života prožil v benediktinském klášterním komplexu. Tam také 3. května 1871 zemřel a byl zde pochován.

Své první dílo, učebnici všeobecných dějin vydal ve Vídni již v roce 1827.⁹⁸ Následně směřoval svůj zájem do archivů benediktinského řádu, jehož výsledkem byla práce týkající se církevních dějin Moravy, dějin benediktinů a rajhradského kláštera, vydaná roku 1829. Začal se věnovat také místopisu, který ho zajímal už od mládí. V průběhu let sepsal dvě historické topografie, církevní⁹⁹ a světskou^{100.101}. Během svého života vytvořil další čtyři knihy¹⁰². Přestože je většina textu psána německy, je považován za českého dějepisce.¹⁰³

3.4.2. Die Markgrafschaft Mähren topographisch, statistisch und historisch geschildert (1839)

Translitterace

Die Skt. Blasiuskirche beim Kathareinthore, auf einer kleinen Anhöhe, welche, der Sage nach, die älteste in Olm. und aus einem heidnischen Tempel in ein geistliches Gotteshaus vom hl. Method umgestaltet und geweiht worden sein soll. Jedenfalls deutet der Baustyl, in welchem sie aufgeführt ist, auf eine uralte Zeit, wie sie denn auch bis Ende des 15. Jahrh. ihre eigenen Pfarrer hatte, die von jenen bei Skt. Mauritz eingesetzt wurden. Im 16. und Anfangs des 17. Jahrh. hielten darin die hiesigen Nichtkatholiken ihren Gottesdienst, aber sein etwa 1630 blieb sie meist gesperrt, wurde höchst wahrscheinlich längst vor den Zeiten Kais. Joseph II. profanirt, und wird jetzt für militärische Zwecke verwendet. Wenn, wie verlautet, sie demnächst ganz abgetragen werden soll, so verlöre Olm. abermals einen sehr kostbaren Ueberrest seiner Alterthümer*).

*) Ein Freund und Kenner alter Bauten, der Proffesor der Geschichte an der hiesigen Universität und Dr. der Weltweisheit, Hr. Karl Joh. Vietz, war so gefällig, außer mehren andern Notizen, welche zur Vervollständigung dieses Auffatzes sehr erwürdigen waren, auch eine ausführliche Beschreibung dieses merkwürdigen Kirchengebäudes mir, kurz vor dem Adtruck, einzusenden, aus welcher nur das Wichtigere hier stehen mag. „Das unregelmäßige bei 40 Schirte lange Gebäude,“ bemerkt der Hr. Einsender, „bildet ein Seibeneck, die größte Breite wird etwas geringer sein. An der Eingangsseite sitzt der Bau dem Hügel auf und ist sehr niedrig; aber auf der entgegengesetzten Seite, wo er auf der Ebene ruht, erhebter sich zur Höhe einer gewöhnlichen Kriche. Die Wölbung ist gedrückt, und um so ausfallender, als die 6 unregelmäßig gestellten Pfeiler, auf denen sie ruht, sehr dick sind; insbesondere ist der Mittelpfeiler fast kolossal, und gleicht unten dem Pfeiler einer Brücke; seine Breite beträgt bei 11 Schritte. Außer 1 kleinen Vorhalle und einer Art Sakristei rechts am Eingange (wahrscheinlich spätern Ursprungs), hat das Gebäude nur noch 2 abgesonderte Räume, nämlich einen dunkeln 4 eckigen Platz, und nebenan ober der Vorhalle ein Gemach, welches man auf das Chor deuten könnte, wenn es

nicht durch eine Mauer geradezu von der Kirche geschieden wäre. Dort wo die Kirche an den Hügel herabsteigt, führt in das notwendigerweise entstandene Gewölbe (Gruft) eine Stiege hinab, die jetzt verfallen ist. Der innere Raum läßt beim ersten Anglickt auf kein besonderes Alterthum schließen; die Uebertünchung ist noch ziemlich weiß, die Kanten der Bögen sind ockergelb angestrichen, der Fußboden ist durchweg mit langlichten ganz gewöhnlichen Ziegeln gepflastert, eben so die Stiege; die 11 schmalen gothischen Fenster der Kirche, und die 4 eckigen der Sakristei, deuten insgesamt auf das spätere Mittelalter, oder gar nur auf das 16te Jahrh. Allein betrachtet man das Ganze von Außen und von Innen genauer, so überzeugt man sich bald, daß der Bau in seiner ersten Anlage älter sein müsse. Die Untermauern sind zum Teil aus rohen schlechtbehauenen Felsenblöcken zusammengesetzt, die Fenster vor ungleicher Größe, die Pfeiler roh, unregelmäßig und bäuchig und das Eingangsthor niedrig; die Spitzbögen nähern sich mehr dem Zirkelförmigen, der große Pfeiler ist ganz ungewöhnlich; weder zum Chor noch zum Hochalter zeigt sich der passende Ort; ein Weihfessel links am Eingange von Trichterform aus einem rohbehauenen Sandsteine, den man seiner Größe wegen allenfalls auch für einen Taufstein ansehen könnte, ist das einzige Ueberbleibsel der alten kirchlichen Einrichtung, und deutet auf hohes Alterthum. Offenbar hat die Skt. Blasiuskirche im Laufe der Zieten Umbauten und Aenberungen erfahren, wahrscheinlich im 13ten oder 14ten, letztlich vielleicht im 15ten und 16 Jahrhundert, als die Vikarditen sich ihrer bemächtigten, und sie für ihren Zweck einrichteten; denn wie käme es, daß alle Spuren katholischen Gottesdiensten so ganz und gar daraus verschmunden sind? Uebrigens möchte eine Vergleichung mit der uralten Skt. Ruprechtskirche in Wien, die man in die Zeiten Karls d. Gr. versetzt, dem hohen Alterthume von. Skt. Blasius wahrscheinlich günstig sein, denn zwischen beiden Kirchen besteht in Bezug auf dei Pfeiler, das Eingangsthor, und überhaupt die ganze Anlage, einige Aehnlichkeit. – Sollte die Kirche wirklich abgetragen werden, so dürfte Olmütz einen hübschen Geitenplatz gewinnen; im Interesse der Alterthumskunde aber würde es liegen, daß ein Gachverständiger bei dem Werke der Zerstörung Einsicht nehme, um Wahrnehmungen zu machen, die zu weiteren Aufklärungen führen könnten, und daß für die etwa zu machenden antiquarischen Funde vorgekehrt würde.“

Překlad

Kostel sv. Blažeje u Kateřinské brány, na malém návrší, podle pověsti nejstarší v Olomouci, byl přetvořen z pohanského chrámu na křesťanský svatostánek a vysvěcen sv. Metodějem. V každém případě stavební sloh, ve kterém je vystavěn, ukazuje na starobylost, kterou měl pak také na konci 15. století, v době, kdy byl do něj dosazen farář od svatého Mořice. V 16. a na počátku 17. století vykonávali v kostele bohoslužby zdejší nekatolíci, od roku 1630 byl ale zřejmě uzavřen, k odsvěcení došlo s největší pravděpodobností dávno před dobou císaře Josefa II. a dále byl využíván pro vojenské účely. Pokud, jak se proslýchá, bude zakrátko zcela odklizen, tak Olomouc opět ztratí velmi vzácný zbytek historie.*)

*) Příznivec a milovník starého stavebního umění, profesor historie na zdejší univerzitě a doktor filozofie, pan Karel Johan Vietz, byl tak laskavý, že mi krátce před demolicí zaslal různé poznámky k doplnění této zajímavé církevní budovy, z nichž bych rád uvedl to nejdůležitější. „Tato nepravidelná, přibližně 40 kroků dlouhá budova“ uvedl pan Einsendrer, „tvoří sedmiúhelník, nejdelší šířka bude patrně poněkud kratší. Na vstupní straně dosedá stavba na pahorek a je velmi nízká; ale na opačné straně, kde budova spočívá na rovině, zvedá se stavba do výše běžného kostela. Klenba je stlačená a o to více strmější, protože 6 nepravidelně postavených pilířů, na kterých klenba spočívá, jsou velmi široké; zvláště střední pilíř je téměř kolosální a ve spodní části odpovídá až mostnímu pilíři; jeho šířka činí 11 kroků. Kromě malé předsíně a svého druhu sakristie napravo u vstupu (pravděpodobně z pozdější doby), má stavba už jen 2 oddělené prostory, totiž jeden tmavý čtyřhranný prostor, a vedle něj nad předsíní jedna komnata, která by snad mohla být kůrem, pokud by ovšem právě nebyla od kostela oddělena střechem. Tam kde se kostel zdvihá na pahorku, vede dolů do nutně vzniklé hrobky schodiště, které se již rozpadlo. Interiér pokoje není na první pohled nijak zajímavý; nátěr stěn je ještě celkem bílý, klenební žebra natřeny okrovou barvou, podlaha je dlážděná podlouhlými zcela obyčejnými cihlami, stejně tak schody; 11 úzkých gotických oken kostela, čtyřboká okna sakristie ukazují celkově na pozdní středověk, nebo dokonce na 16. století. Pokud budeme na celek pohlížet jak z interiéru a exteriéru o něco přesněji, nabudeme částečně dojem, že stavba musela být nutně mnohem staršího původu. Podezřívky jsou zhotoveny zčásti ze surových, špatně otesaných skalních bloků, okna jsou nestejně velikosti, pilíře jsou surové, nepravidelné a vyduté, vstupní brána je nízká;

křížové klenby se blížily více kruhovým klenbám, jeho velký pilíř je zcela neobvyklý; zdá se, že zde není vhodné místo ani pro kůr, ani pro hlavní oltář; nádoba na svěcenou vodu trychtýřovitého tvaru z hrubě opracovaného pískovce nalevo u vstupu, která mohla být vzhledem ke své velikosti považována za křtitelnicí, to je jediný pozůstatek starého církevního vybavení a ukazuje na vysoké stáří. Kostel sv. Blažeje prošel očividně v průběhu času přestavbami a změnami, pravděpodobně ve 13. nebo 14. a naposledy zřejmě v 15. a 16. století, když se kostela zmocnili nekatolíci a zařídili jej ke svým účelům; jinak by patrně nebylo možné, že z něj všechny stopy katolických bohoslužeb úplně zmizely. Ostatně můžeme ho srovnat s prastarým kostelem sv. Ruprechta ve Vídni, který byl vytvořen v době Karla Velikého, neboť mezi oběma kostely existuje podobnost pilířů, vstupní brány a celkového pojetí stavby. – Kostel měl být skutečně srovnán se zemí, čímž by Olomouc získala hezké prostranství; díky zájmu historiků by si k demolici mohli přizvat odborníka všímavého k věcem, které by mohly přinést další odhalení, která převrátí stará zjištění.“

3.4.3. Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften (1855)

Transliterace

Sie stand an der Südseite der Stadt, abseits vom s. g. Kathareinerthor auf dem Abhange eines niedrigen Hügels, rings von Wohngebäuden umgeben, und wurde – um einen Platz zu gewinnen! – im J. 1839 ganz abgetragen. Sie war ebenfalls eine Pfarrkirche, deren Patronat und Präsentationsrecht den Pfarrern von St. Mauriz gehörte und soll, der Sage nach, die älteste Kirche in Olmütz und vom hl. Method aus einem heidnischen Tempel in ein christliches Gotteshaus umgewandelt und eingeweiht worden sein. Die Ueberreste des uralten, vorgothischen Baustyls, die sich, ungeachtet vieler Veränderungen daran, bis zum J. 1839 erhalten haben¹⁾, sprechen dafür, daß sie längst vor dem J. 1223 bestanden haben

¹⁾ Ein Freund alter Bauwerke, der gelehrte Herr Karl Joh. Vietz, Dr. der Weltweisheit und o. ö. Professor der Weltgeschichte an der k. k. Hochschule in Prag (ehemals in Olmütz) theilte mir kurz vor der Demolirung der Kirche gefälligst einige Notizen über dieselbe mit, die um so interessanter sind, als sich meines Wissens keine Beschreibung weder dieser (eine dürftige Abzeichnung ausgenommen), noch der andern, gleichfalls sehr alter Kirchen von St. Peter und U. L. Frau erhalten hat. Der Hr. Prof. Vietz sagt u. U. Dieses uralte, öde, gewissermaßen räthselhafte Gebäude.. wird zu einem Magazin für die hiesige Garnison benützt. Zu diesem Ende wurden um 1795 zwei massive hölzerne Schüttdöden über einander errichtet, welche mit ihren Treppen und Verschallungen den ganzen innern Raum dieses durch eine seltsame Architektur auffallenden Gebäudes ausfüllen, und sowohl der Auffassung, als auch dem Eindrucke eigener Art, den die verworren durcheinander laufenden Bögen hervorbringen müßten, sehr hinderlich sind. – Das unregelmäßige, bei 40 Schritte lange Gebäude bildet ein Siebeneck; die größte Breite wird etwas geringe sein und läßt sich (wegen der Verschallungen) nicht genau angeben. An der (westl.) Eingangsseite sitzt der Bau dem Hügel auf und ist sehr niedrig; aber an der entgegengesetzten Seite, wo er auf der Ebene ruht, erhebt er sich zur Höhe einer gewöhnlichen Kirche. Da nur einige Stufen in das Innere hinabführen, und der Fußboden des Schiffes, die hohe Schwelle abgerechnet, mit dem Beschauer darstellen... Das Gedrückte der Wölbung mußte um so auffallender erscheinen, als die

6 unregelmäßig gestellten Pfeiler, auf denen sie ruht, sehr dick sind; insbesondere ist der Mittelpfeiler fast kolossal und gleicht unten dem Pfeiler einer Brücke; seine Breite beträgt bei 11 Schritte. Außer einer kleinen Vorhalle und einer Art Sakristei rechts am Eingange (wahrscheinlich spätern Ursprungs) hat das Gebäude nur noch 2 abgesonderte Räume, nämlich neben jedem Gamache einen kleinen dunkeln viereckigen Platz (vielleicht der Eingang zum Glockenthurm, von dem jedoch keine Spur vorhanden), und nebenan ober der Vorhalle 1 Gamach, welches man auch das Chor deuten könnte, wenn es nicht durch eine Mauer geradezu von der Kirche geschieden wäre. Dort, wo die Kirche an den Hügel herabsteigt, führt in das nothwendigerweise entstandene Gewölbe (Gruft) eine Stiege hinab, die jetzt verfallen ist. Im Innern ist die Uebertünchung noch zeimlich weiß, die Kanten der Bögen sind ockergelb angestrichen, der Fußboden ist durchweg mit länglichen ganz gewöhnlichen Ziegeln gepflastert; die 11 schmalen gothischen Fenster der Kirche und die viereckigen der Sakristei, deuten insgesamt auf das spätere Mittelalter. Allein betrachtet man das Ganze von Außen und von Innen genauer, so überzeugt man sich halb, daß de Bau in seiner ersten Anlage viel älter sein müsse. Die Untermauern find zum Theil aus rohen schlechtbehauenen Felsenblöcken zusammengesetzt, die Fenster von ungleicher Größe, die Pfeiler roh, unregelmäßig und bäuchig, und das Eingangsthor niedrig, die Spitzbögen nähern sich mehr dem Zirkelförmigen, der große Pfeiler ist ganz ungewöhnlich; weder zum Chor, noch zum hochaltar zeigt sich der passende Ort; ein Weihkessel links von Eingange von Trichterform aus einem rohbehauenen Sandsteine, den man seiner Größe wegen allenfalls auch für einen Taufstein ansehen könnte, ist das einzige Ueberbleibfel der alten kirchlichen Einrichtung und deutet auf hohes Alterthum. Offenbar hat die St. Blasiuskirche im Verlaufe der Zeiten Umbauten und Aenderungen erfahren, wahrscheinlich im 13. u. 14., letztlich vielleicht im 15. u. 16. Jahrh., als die Akatholiken sich ihrer bemächtigten und sie für ihren Zweck einrichteten; denn wie käme es, daß alle Spuren katholischen Gottesdienstes so ganz und gar daraus verschwunden sind. Uerbrigens möchte eine Vergleichung mit der uralten St. Ruprechtskirche in Wien, die man in die Zeiten Karls d. Gr. versetzt, dem hohen Alterthume von St. Blasius wahrscheinlich günstig sein, denn zwischen beiden besteht in Bezug auf die Pfeiler, das Gingangsthor und überhaupt die ganze Anlage, einige Aehulichkeit.

müsse ¹⁾). Ob sie schon damals eine Pfarrkirche war, deren Patronat zu St. Mauriz gehörte, läßt sich mit Sicherheit nicht sagen, weil erst im J. 1490 und 1493 ein Pfarrer, der zugleich Domherr in Olmütz war, mit Namen Wenzel urkundlich erscheint ²⁾). Inzwischen hatten bereits 1423 der Dobročkowitzer Pfarrer Marffucho und der Olm. Bürger Thomik das in der Kirche bestandene Altar zu AA. Heiligen mit 5 Mk. jährl. Zfs. für 1 Altaristen bestiftet, welchen Eins jedoch das bischöfl. Amt auf Bitte des Stadtrathes im J. 1506 nach freiwilligen Verzichtung des letzten Altaristen Joh. Kuchentaig, der Stiftung des dafigen teutschen Predigers inkorporirte ³⁾, und 1433 dachte der Olmütz. Bürger Johann Tkanečnik der St. Dorotheakapelle bei St. Blasius 1 Mk. letztwillig zu ⁴⁾). Ein anderes Altar, nämlich der hl. Barbara, erbaute der Altarist der Olm. Domkirche Michael Kopperbart um 1500, errichtete dabei eine gleichnamige Bruderschaft, welcher 1501 Bischof Stanislaw einen

¹⁾ nach einer Urkunde vom J. 1299, worin der Ausdruck „sub burgo ecclesie s. blasij“ vorkommt und die sich auf ein Diplom vom J. 1223 bezieht, obwohl im diesem der Kirche ausdrücklich nicht gedacht wird. (Cod. dipl. II. 145. V. 114.)

²⁾ Aet. consist. und Urk. im Domkapit. Arch.

³⁾ dto. Olom. 17. Jul und 2 Sept. Cod. Erection. I. f. L. 8.

⁴⁾ Wencesl. de Iglav. Not. Olom. I. c.

40tägigen Ablaß verlieh, ¹⁾ dotirte es 1504 mit jährl. 13 ungar. Goldguld. Zfs. von 200 Goldglb., und vermehrte diese Stiftung 1520 mit noch 17 ungar. Goldgld. Zfs., wofür auch der teutsche Prediger bestimmte Vorbitten verrichten mußte, ²⁾ nachdem bereits um 1506 eine Olm. blg. Gärtnerin der Kirche auf ihre Ausbesserung 5. Mk. letztwillig hinterlassen hatte.³⁾ Der damalige Pfarrer hieß Wolfgang und sein Kaplan Melchior; in den JJ. 1512 u. 1514 kommt der Pfarrer Balthasar, 1535 Paul (früher Prediger in Pustoměř), 1540 Peter, 1551 Andreas und 1555 Martin in Konsistor. Akten vor. Ueber den letztgenannten sprach sich Bischof Markus 1557 tadelnd aus, weil er die Kommunion unter beiden Gestalten spendete, und erklärte 1560 dem um einem Pfarrer bittenden Stadtrathe, daß er dem Gesuche willfahren werde, wenn man einen katholischen Priester, nicht aber einen Schriftverderber und Ruhestörer haben wolle,⁴⁾ worauf 1558 der Olm. Domherr Andreas zugleich als Pfarrer vorkommt.⁵⁾ Im J. 1563 kaufte der hiesige Pfarrer Valantin Gibitz, der zwischen 1561 und 1575 als solcher vorkommt und katholisch war, einen jährl. Zins von 26 weiß. Grosch. auf 1 bürgerlichen Hause daselbst zum St. Maria Magdal. Altar in der gleichnamigen Kapelle dieser Kirche um 15 Mk.,⁶⁾ mußte aber 1564 beim Bischof Markus wiederholt über den Stadtrath klagen, daß dieser in der St. Blasiuskirche Zusammenkünfte gestatte, in denen beliebige Lieder gegen den Willen des Pfarrers und mit Störung des Gottesdienstes gesungen würden, wobei sogar einige Rathsglieder anwesend gewesen, worauf der Bischof Abstellung dieser Mißbräuche forderte und im Weigerungsfalle mit ernsten

¹⁾ Cod. Formul. Nr. 293. Domkap. Arch.

²⁾ dto. fer. 2. post dom. Misericord. und dto. Olom. 28. Mart. ebenb. fol. P.9. etc. 2 sq.

³⁾ Cod. Formular.

⁴⁾ „kazatele a ne kazitele a bouřice“ . Korrespond. Kol II. dto. v ned. př. hromnic.

⁵⁾ Olm. Stadtbuh. Boezek not.

⁶⁾ Urk. im Kapit. Arch.

Maßregeln drohte.⁷⁾ Dem Pfarrer und zugleich Olm. Domvikar Johann Bělkowsky, der am 15. Mai 1582 starb,⁸⁾ folgte wieder ein Johann, dessen in den JJ. 1582 u. 1586 gedacht wird und dem der Stadtrath das den frühern Pfarrern aus dem städt. Bräuhaus verabfolgte Bier versagte, obwohl er sehr arm war und der Bischof sowie das Domkapitel mehrmal für ihn fürsprachen, worauf ihn der Bischof 1586 nach ReuTitschein versetzte.⁹⁾ Zum J. 1588 wird ein Martin als Pfarrer genannt,¹⁰⁾ zum J. 1590 der Oml. Domvikar Wenzel Alerander, welcher am 29 Jun. d. J. nach Schonobolin als Pfarrer kam, und 1594 (20. Jul.) starb der Pfar. Leonard Titz, dessen Stelle der bisherige Kremsierer/Kremfierer vikar Adam Wetschker übernahm.¹¹⁾ Im J. 1597 war Pfarrer Martin Figulus,¹²⁾ und 1616 ber Olm Domvikar Andreas Rauscher.¹³⁾ Dieser Rauscher wird wohl der letzte Pfarrer daselbst gewesen sein, denn nicht nur wird nach ihm kein anderer mehr genannt, sondern die Kirche wurde, wie bekannt, sowohl in den JJ. 1619 und 1620, als auch in der Schwedenzeit (1642 – 1650) zum akatholischen Gottesdienst verwendet, nachdem bereits am 4. Febr. 1630 der St. Maurizer Pfarrer Menzel Hartenek, als „Kollator“ der

⁷⁾ dto. v auter př. sv. Michal. Korrespond. Kop.VI.

⁸⁾ Necrolog. ecl. Olom. II. Boezek, Slg.

⁹⁾ XIX. 155. und XXIII. 84. Korrespond. Kopiar.

¹⁰⁾ Olm. Stadtb. Boezek not.

¹¹⁾ XXIX. 50. XXXIII. 55. Korrespond. Kopiar.

¹²⁾ Olm. Stadtb.

¹³⁾ Korresp. Kopiar. Auch wird vemerkt, daß der Jesuit Schmidl im seiner Histor. Soc. Jes. etc. (T. I. p. 261) sagt: der Bischof Wildhelm habe 1568 dem (nicht gennanten) Pfarrer von St. Blasius, der wegen Jrrlehre verdächtig war und 1569 wirklich apostafirt haben soll, seine akatholischen Bücher wegnehmen lassen und einen Jesuiten zum Breidiger dasebst bestellt, worauf dei Sektirer den leßtern steinigen zu wollen drohten und das Jesuitenkollegium wirklich insultirten.

St. Blasius-Pfarre, mit dem Brüner Kollegiatkapitel zu St. Peter einen Vertrag abgeschlossen, dem gemäß das letztere einen wiederkäuflichen, zu St. Blasius zu zahlenden, aber wegen erlittener Kriegsschäden zwischen 1619 u 1630 nicht geleisteten jährlichen Zins den genannten Pfarrer mit 1 Faß Wein und 100 sl/fl. mhr. vergüten zu wollen erklärte.¹⁾

Noch im J. 1672, wo die Kirche als Tochter (und seitdem immer) der St. Mauriz-Pfarrkirche erscheint, war sie in ziemlich gutem Zustande; denn außer dem konsekrirten und mit einigen, freilich nichts zahlenden (weil die Stiftsbriefe fehlten) Zinsbauern (wo? wird nicht gesagt) dotirten Hochaltar zu St. Blasius, enthielt sie noch 4 Altäre: nämlich der hl. Anna, hl. Barbara (dazu zahlte das Klost. Welehrad jährl. 2 sl. 18 gr. mhr.), hl. Bartholomäus und des hl. Kreuzes; ferner an Silber: 1 vergoldete Monstranz, 1 solches großes Kreuz; 1 weißes Kreuz, 1 St. Blahusiusbild, 1 vergolb. Statue der Mutter Gottes, 1 solche der hl. Barbara und 1 der hl. Sebastian mit Korallen geschmückt, 10 vergold Kelche mit Patenen, 1 Meßkanneln mit Becken, 1 kleine Lampe mit Kettchen, 1 Perlenkrone, 5 „Perl-Bertel“, 1 sibl. Frauengürtel von 32 Loht, 1 Schnur rohter Korallen mit 6 sibl. „Granaten“, 1 Schachtel mit etwas Pertel und Korallen, 1 Bild Maria aus Perlen zusammengesetzt, und 1 Perlmutter, worauf die Auferstehung Christi geschitzt war. Auf dem großen Thurm gab es 3 Glocken und auf dem kleinen Sanktusglöckchen.²⁾ Wohin nachher diese Sachen kamen, wir nirgeds bemerkt, und auch nicht gesagt, wann die Ausräumung der höchst merkwürdigen Kirche begann, die um 1785 zu völliger verwüstung führte und 1839 mit ihrer Demolirung endigte.³⁾

1) Act. Capit. Brun. im Raiger. Stiftsarch.

2) Orig. Konsign. in d. Konsistor Registrat.

3) Eine Abbildung dieser höchst merkwürdigen Kirche, nebst Angabe der darin beim Abtragen vorgesundenen (unbedeutenden) Alterhümer, findet sich in der Zeitschrift „Moravia“ Jahrgang 1841 Rr. 12 vor.

Překlad

Tento kostel stál na jižní straně města, nedaleko tzv. Kateřinské brány, na svahu nízkého návrší dokola obklopeného obytnými domy, byl zcela stržen roku 1839 – za účelem získání volného místa. Byl též farním kostelem, jehož patronát náležel farářům kostela sv. Mořice a údajně byl nejstarším kostelem v Olomouci, který byl prý z původně pohanského chrámu přeměněn na křesťanský svatostánek a vysvěcen samotným svatým Metodějem. Pozůstatky prastarého předgotického stavebního slohu, které se bez ohledu na mnohé stavební úpravy dochovaly až do r. 1839 ¹⁾), jsou dokladem

¹⁾ Příznivec a milovník starého stavebního umění, učený pán Karel Johan Vietz, doktor filozofie a profesor světových dějin na císařské vysoké škole v Praze (původně v Olomouci) mi sdělil krátce před demolicí kostela několik informací, které jsou o to zajímavější, že se nedochoval žádný jiný popis tohoto kostela a ani druhého stejně starého kostela sv. Petra a kostela Naší Milé Paní (tj. Panny Marie). Pan profesor Vietz mj. tvrdí, že tato prastará, pustá, do jisté míry záhadně působící budova byla využívána jako skladiště zdejší vojenské posádky. Okolo roku 1795 byly zřízeny přes sebe dva masivní dřevěné špýchary¹⁰⁴, které svými schodišti a bedněním vyplňují celý vnitřní prostor této budovy, která se vyznačovala neobvyklou architekturou, a vynikala jak co do vlastního pojetí stavby, tak ve smyslu zcela zvláštního dojmu, který budova vzbuzovala díky vzájemně se křížících, přes sebe probíhajících se kleneb. Nepravidelná, přibližně 40 kroků dlouhá budova tvoří sedmiúhelník, nejdelší šířka bude patrně o něco kratší a není možno ji přesně určit (kvůli obednění). Na západní vstupní straně dosedá stavba na návrší a je velmi nízká; ale na protilehlé straně, kde budova spočívá na spodní rovině, se stavba tyčí do výše běžného kostela. Protože dovnitř vede směrem dolů jen pár schodů a podlaha lodě kostela, nepočítaje v to vysoký práh, je ve stejné úrovni se vchodem, musí se klenba návštěvníkovi jevit jako dost nízká. ... Těsnost kleneb je o to víc strmější, protože 6 nepravidelně postavených pilířů, na nichž klenutí spočívá, jsou velmi široké, zvláště střední pilíř je kolosální a v dolní části odpovídá až pilíři mostnímu; jeho šířka je 11 kroků. Kromě malé předsíně a svého druhu sakristie vpravo u vchodu (pravděpodobně pozdějšího původu) má budova už pouze dva oddělené prostory a sice jeden tmavý, čtyřhranný prostor (snad vchod do zvonice, z níž se však nedochovalo zcela nic) a vedle něj nad předsíní jedna komnata, která by snad mohla být kůrem, pokud by ovšem právě nebyla od kostela oddělena stěnou. Tam, kde se kostel zdvihá na pahorku, vede dolů do nutně vzniklé hrobky schodiště, které se

již rozpadlo. Při prvním pohledu do interiéru nic nenasvědčuje tomu, že se jedná o starobylé prostory; v interiéru je nátěr ještě celkem bílý, klenební žebra jsou natřeny okrovou barvou, podlaha je dlážděna podlouhlými zcela obvyklými cihlami; 11 úzkých gotických oken kostela a čtyřhranná okna sakristie ukazují celkově na pozdější středověk. Pokud budeme na celek pohlížet jak z venčí tak zevnitř o něco přesněji, nabudeme částečně dojmu, že stavba musí nutně být původu mnohem staršího. Podezdívky jsou zhotoveny zčásti ze surových, špatně otesaných skalních bloků, okna jsou nestejně velikosti, pilíře jsou surové, nepravidelné a vyduté, vstupní brána je nízká, křížové klenby se podobají spíše kruhovým klenbám, velký pilíř je zcela nezvyklý; zdá se, že zde není vhodný prostor jak pro kůr, tak ani pro hlavní oltář; nádoba na svěcenou vodu trychtýřovitého tvaru z hrubě opracovaného pískovce vlevo u vchodu, která by mohla být vzhledem ke své velikosti považována za křtitelnici, je jediným pozůstatkem, který se ze zařízení starého kostela dochoval a ukazuje na jeho vysoké stáří. Očividně prošel kostel sv. Blažeje v průběhu času četnými přestavbami a změnami, pravděpodobně v 13. a 14. století a naposledy patrně v 15. a 16. století, kdy se kostela zmocnili nekatolíci a zřídili si jej ke svým účelům; jinak by patrně nebylo možné, že by veškeré stopy katolických bohoslužeb zcela zmizely. Ostatně se zde nabízí vhodné srovnání kostela sv. Blažeje s prastarým kostelem sv. Ruprechta ve Vídni, který byl vytvořen v době Karla Velikého, neboť mezi oběma kostely existuje podobnost pilířů, vstupní brány a celkového pojetí stavby.

toho, že kostel musel existovat již před rokem 1223.¹⁾ Zda byl již tehdy kostel také farním kostelem, jehož patronát patřil ke kostelu sv. Mořice, se s jistotou nedá tvrdit, neboť v listinách je farář jménem Wenzel, který byl současně kanovníkem v Olomouci, doložen teprve v letech 1490 a 1493.²⁾ Roku 1423 dotoval Dobročkovický farář Marffucho a olomoucký občan Thomik stavbu místního oltáře Všech svatých částkou 5Mk. ročně Zfs. oltářníka, do níž biskupský úřad zahrnul, na prosbu městské rady v roce 1506 po dobrovolném odstoupení posledního oltářníka Johana Kuchentaiga, úrok (odvod) na dotování tamějšího německého kazatele³⁾ a roku 1433 odkázal olomoucký občan Johann Tkanečník Kapli svaté Doroty při kostele sv. Blažeje částku 1 Mk.⁴⁾ Další oltář – sv. Barbory, postavil dómský oltářník Michael Kopperbart okolo r. 1500, zřídil též bratrstvo stejného jména, jemuž roku 1501 biskup Stanislav

¹⁾ dle listiny z r. 1299, kde se vyskytuje výraz „ sub...“, a která se vztahuje k diplomu z roku 1223, ačkoliv v tomto přímo tento kostel (z)míněn není.

²⁾ Aet. consist. und Urk. im Domkapit. Arch.

³⁾ dto. Olom. 17. červenec a 2. srpen. Cod Erection. I. f. L. 8.

⁴⁾ Wencesl. de Iglav. Not. Olom. I. c.

udělil 40 denní rozhřešení^{105, 1)} které dotovalo oltář od r. 1504 ročně 13 maďarskými Goldguld. Zfs. z 200 Goldglb a zvýšilo tuto dotaci roku 1520 ještě o 17 maďarských Goldgld Zfs., za což musel německý kazatel provést určité přímluvy (modlitby),²⁾ poté co roku 1506 jedna olomoucká zahradnice kostelu odkázala na jeho vylepšení 5Mk.³⁾ Tehdejší farář se jmenoval Wolfgang a jeho kaplan Melchior; v letech 1512 a 1514 je zaznamenán v konsistorních aktech farář Baltazar, 1535 Paul (dříve kazatel v Pustoměři), 1540 Peter, 1551 Andreas (Ondřej) a 1555 Martin. O posledně jmenovaném se biskup Markus vyjádřil velmi nechvalně, neboť Martin uděloval při mši Svátost církevní pod obojí způsobou, a ohlásil městské radě, která prosila o faráře, že on této žádosti a potřebě vyhoví, pouze pokud bude zájem o katolického kněze, avšak ne o nějakého ničitele Písma a klidu,⁴⁾ načež se roku 1558 olomoucký vikář Ondřej stává současně farářem.⁵⁾ Roku 1563 koupil (dosl. kaufte) zdejší farář Valentin Gibitz, který je farářem mezi lety 1561 a 1575 a je katolíkem, roční úrok (odvod) ve výši 26 weiss. Grosch. na jeden občanský dům (a tam) totéž (k) oltáři /(na) oltář/ sv. Marie Magdalény ve stejnojmenné kapli tohoto kostela v částce okolo 15 Mk.,⁶⁾ musel si ale roku 1564 u biskupa Markuse opakovaně na městskou radu stěžovat, že rada v kostele sv. Blažeje povolila setkávání, na nichž jsou zpívány libovolné písně proti vůli faráře a bohoslužby rušící, přičemž dokonce byli přítomni

1) Cod. Formul. Nr. 293. Domkap. Arch

2) dto. fer. 2 post dom. Misericord. a dto. Olom. 28. Mart. ebenb. fol. P.9. etc. 2 sq

3) Cod. Formular

4) „kazatele a ne kazitele a bouřiče“. Korespond. Kol II. dto. v ned. př. hromnic.

5) Olm. Stadtbuh. Boezek not

6) Urk. v Kapit. Arch

někteří členové městské rady, na což biskup požadoval zamezení takového zneužívání a v případě odmítnutí pohrozil vážnými opatřeními.⁷⁾ Po faráři a současně olomouckém vikáři Johannu Bělkovskému, který zemřel 15.5. 1582⁸⁾ následoval opět Johann v letech 1583 a 1586, kterému městská rada upřela právo na podíl piva z pivovaru, na které měli předchozí faráři právo, přestože byl Johann velmi chudý, a biskup a i dómská kapitula se za něj opakovaně přimlouvali, načež ho biskup 1586 přeložil do Reutitschein.⁹⁾ Roku 1588 byl farářem jmenován Martin,¹⁰⁾ 1590 pak olomoucký dómský vikář Wenzel Alexander, který byl přeložen 29. června 1590 do Schonobolina¹⁰⁶ jako farář, 1594 (20. července) zemřel farář Leonard Titz, jehož místo převzal dosavadní kroměřížský vikář Adam Wetschker.¹¹⁾ 1597 byl farářem Martin Figulus,¹²⁾ a 1616 olomoucký dómský vikář Andreas Rauscher.¹³⁾ Tento Rauscher zde byl patrně poslední farář, neboť po něm není žádný další jmenován, nýbrž byl kostel, jak známo, jak v letech 1619 a 1620, tak v období Švédů (1642 – 1650) používán k nekatolické bohoslužbě, po čemž 4.2. 1630 uzavřel svatomořický farář Menzel Hartenek, jako duchovní správce fary sv. Blažeje, s brněnskou kolegiátskou kapitulou u sv. Petra smlouvu, podle které se posledně jmenovaná zavázala k placení ročních odvodů svatému Blažejovi

⁷⁾ dto. v auter. př. sv. Michal. Korespond. Kop. VI.

⁸⁾ Nekrolog. ecl. Olom. II. Boezek, Slg

⁹⁾ XIX. 155. und XXIII. 84. Korespond. Kopie

¹⁰⁾ Olm. Stadtb. Boezek not

¹¹⁾ XXIX. 50. XXXIII. 55. Korespond. Kopie

¹²⁾ Olm. Stadtb.

¹³⁾ říká: biskup Wildhelm roku 1568 nechal (ne jmenovanému) faráři od sv. Blažeje, jenž byl podezřelý z vadného učení = kacířství a r. 1569 měl být skutečně sesazen, odebrat jeho protikatolické knihy a objednal jako kazatele (jednoho) jezuitu, načež sektáři posledně jmenovaného kamenovati hrozili a jezuitskou kolej skutečně napadli.

(které v důsledku válečných ztrát 1619 a 1630 nebyly odvedeny) a tam jmenovanému faráři ve výši jednoho sudu vína a 100 sl. mhr.¹⁾)

Ještě v roce 1672, kdy má kostel postavení dceřiného kostela farního kostela sv. Mořice (od té doby již trvale), byl kostel v relativně dobrém stavu; neboť až na pár (v důsledku neexistujících úpisů – dokumentů) odvody neplaticích rolníků (kde – není řečeno), získává hlavní oltář u sv. Blažeje ještě 4 další oltáře: sv. Anny, sv. Barbory, (jemuž platil klášter Velehrad ročně 2 sl. 18 gr. mhr.), sv. Bartoloměje a sv. Kříže; dále vlastnil ve stříbře: jednu pozlacenou monstranci, 1 pozlacený velký kříž, 1 bílý kříž, 1 obraz sv. Blažeje, 1 pozlacenou sochu Matky boží, 1 pozlacenou sochu sv. Barbory a 1 sv. Sebastiána zdobenou korály, 10 pozlacených kalichů (pohárů) s patenami (talířky na hostie), 2 mešní kalichy s plochými okrouhlými nádobami, 1 malou lampu s řetízky, 1 perlovou korunu, 5 „Perl Vertel“, 1 stříbrný dámský opasek o váze 32 lotů, 1 šňůru rudých korálů se 6 stříbrnými „granáty“, 1 kazetu s něco perlami a korály, jeden obraz Marie sestavený z perel, 1 perleťovinu s rytinou vzkříšení Krista. Na velké věži byly 3 zvony a na malé věži „Sanktusglökchen“.²⁾ Kam se tyto předměty poděly, není nikde zaznamenáno, a ani není doloženo, kdy započalo vyklízení tohoto nanejvýš pozoruhodného kostela, které okolo roku 1785 vedlo až k jeho úplnému zpusťování a roku 1839 skončilo jeho demolicí.³⁾

¹⁾ Act. Capit. Brun. im Raiger. Stiftsarch.

²⁾ Orig. Konsign. in d. Konsistor Registrat.

³⁾ Eine Abbildung dieser höchst merkwürdigen Kirche, nebst Angabe der darin beim Abtragen vorgesundenen (unbedeutenden) Alterthümer, findet sich in der Zeitschrift „Moravia“ Jahrgang 1841 Rr. 12 vor.

4. Ostatní zbořené kostely

4.1. Kostely zrušené v době Josefínských reforem

4.1.1. Kostel sv. Cyrila a Metoděje

Kostel sv. Cyrila a Metoděje stával na dnešním Mořickém náměstí, které do roku 1784 sloužilo jako hřbitov při kostelu sv. Mořice v Olomouci. Byl farním kostelem osad Neředín, Řepčín a Holice. Podle pověsti byl postaven přímo patrony kostela, sv. Cyrilem a Metodějem. První zmínka o kostelu pochází z roku 1452. Byl nazýván českou nebo moravskou kaplí, protože zde byly pravděpodobně už roku 1516 zavedeny české bohoslužby. V kapli byly čtyři oltáře: hlavní oltář sv. Cyrila a Metoděje, oltář sv. Andělů strážných, sv. Josefa a Panny Marie.¹⁰⁷ V době protestantství (asi kolem roku 1559), které ovládlo i Olomouc, se v kapli z důvodu nedostatku finančních prostředků přestalo kázat. V době okupace Olomouce Švédy v letech 1642 – 1650 se zde konaly katolické bohoslužby, protože luteránští Švédové zabrali kostel sv. Mořice. Po třicetileté válce zde omezili bohoslužby na každou druhou neděli kvůli nedostatku kněžstva. Na nátlak věřících byly po osmi letech obnoveny bohoslužby na každou neděli. V této době už v kostelíku kázali Jezuité.¹⁰⁸ V roce 1709 při velkém požáru kostel úplně vyhořel. Díky faráři a později prvnímú svatomořickému proboštovi, hraběti F. Ř. Gianninimu¹⁰⁹, došlo v letech 1723 – 1727 k opravě a rozšíření kostela. Kostnici přestavěl na sakristii a pod kaplí si pro sebe nechal postavit hrobku. Roku 1766 byl v kostelíku zavěšen obraz sv. Kříže.¹¹⁰

Dne 2. prosince 1784 přišel z krajského úřadu v Olomouci příkaz na zrušení kostela. Po zrušení byl kostel využíván jako vojenské skladiště (úložiště vojenských postelí). Další vývoj kostela je nám znám díky žádosti o odkoupení kostela, kterou podali sousedé Petr Erben, Fr. Probošt a Josef Leidmetzer. Žádost podali k vrchnímu hospodářskému úřadu na Klášterním Hradisku s tím, že by chtěli zmiňovaný kostelík

odkoupit. Díky tomuto dokumentu víme, že už roku 1786 připadl kostel pod vojenskou správu. Jméno kostela a inventář byl převeden 24. srpna 1791 Náboženskému fondu. Roku 1812¹¹¹ došlo k přestavbě kostela na vojenské skladiště, které dostalo název Cyrilská kasárna. Z původního kostelíka nezůstalo téměř nic. Kasárna byla zbořena roku 1876. V této době vznikl spor města Olomouce s Náboženským fondem o vlastnické právo na pozemek, na kterém kostel sv. Cyrila a Metoděje stál.¹¹²

4.1.2. Kostel sv. Petra a Pavla

Kostel sv. Petra a Pavla je považován spolu s kostelem sv. Blažeje za nejstarší v Olomouci. Stával na Předhradí, v dnešní ulici Křížkovského. Základy pochází pravděpodobně již z 9. století. Podle pověsti byl kostel založen a vysvěcen sv. Cyrilem v roce 863.¹¹³ Původně se jednalo o románskou rotundu sloužící primárně pro potřeby olomouckých Přemyslovců sídlících na olomouckém hradu. Při obnově moravského biskupství v roce 1063 se kostelík stal biskupským kostelem a sídlem kapituly.¹¹⁴ Tento stav trval až do episkopátu Jindřicha Zdíka, který roku 1131 přesunul biskupství ke kostelu sv. Václava. V kostele sv. Petra a Pavla ponechal pouze čtyři kanovníky. Po smrti posledního z nich se z kostela stal obyčejný farní kostel a čím byl ten kostel po přesunutí sídla biskupství?. V letech 1207 – 1213 byl při kostele zřízen klášter augustiniánek. Roku 1232 došlo ke svěcení oltáře sv. Kateřiny. Augustiniánky si před rokem 1272 zbudovaly vlastní kostel sv. Jakuba a kostel sv. Petra a Pavla se tak opět stává farním (ke jmenování faráře došlo už v roce 1268). Po požáru v roce 1455 proběhla rekonstrukce v pozdně gotickém stylu,¹¹⁵ při které byla postavena vysoká kuželovitá střecha.¹¹⁶ V době švédské okupace zde byli pohřbíváni císařští a švédští vojáci. V roce 1680 byla ke kostelu přistavěna věž. Ke zrušení kostela došlo o 105 let později, v roce 1785^{117, 118} Důvodem zrušení bylo usnadnění cesty do nové nemocnice.¹¹⁹ Demolice kostela proběhla roku 1792.¹²⁰ Díky stavbě rektorátu Univerzity Palackého a pozdějším archeologickým vykopávkám z roku 1948 v místě původního kostela si

můžeme udělat poměrně jasnou představu, jak kostel vypadal. Šlo zřejmě o orientovanou stavbu s věží na severní straně. Hlavní vchod kostela směřoval na západ, boční na sever. Kostel měl tři oltáře a krátký, polygonálně ukončený presbytář se dvěma klenebními poli. Před ním byly nalezeny základy tří opěrných pilířů a v každém z nich schránka s olovenou plaketou se symbolem evangelisty (okřídlená postava, orel a býk).¹²¹ Střední pilíř měl hranolovou základnu o rozměrech 270 x 172 cm. Boční pilíře mohly nést hudební kruchtu. Hlavní loď byla vydlážděna cihlovými dlaždicemi.¹²²

4.1.3. Kostel Panny Marie v klášteře minoritů

Klášterní kostel Panny Marie se nacházel na rozhraní dnešních ulic Denisova, Univerzitní a náměstí Republiky, v bezprostřední blízkosti dnešního kostela Panny Marie Sněžné. První nepřímé zmínky o klášteře minoritů jsou z let 1237, 1239¹²³ a z roku 1250.¹²⁴ Bezpečně můžeme jeho existenci doložit až roku 1276. Roku 1383 byl kostel rozšířen. Kostel tvořilo k východu orientované trojlodí s nízkou pětibokou předsíní v západním průčelí, s dlouhým presbytářem se čtyřbokým závěrem¹²⁵ a s loďmi dělenými třemi páry čtvercových pilířů. Kostel pravděpodobně neměl věž.¹²⁶ K jižní straně budovy se pojila k jihu protažená kvadratura, k jejíž východní části přiléhala gotická kaple. V letech 1496 a 1497 kostel vyhořel. Na počátku 16. století byl v klášterní zahradě zřízen nekatolický hřbitov. Klášter ale začal upadat a roku 1567 se v něm nacházel pouze jeden příslušník řádu. V tomtéž roce byl klášter spolu s kostelem předán jezuitskému řádu a minorité přesídlili ke kostelu sv. Jakuba, do kláštera augustiniánek. V letech 1584 – 1597 provedli jezuité rozsáhlou přestavbu, při níž mimo jiné zřídili nový hlavní oltář (vysvěcen roku 1591)¹²⁷. V roce 1661 byly přistavěny dvě věže a také jižní kaple zasvěcená sv. Ignáci a sv. Františku Xaverskému. Jezuité kostel zrušili, protože postupem času přestal vyhovovat jejich nárokům. Na jeho místě v letech 1712 – 1719 postavili dosud stojící kostel Panny Marie Sněžné.¹²⁸

4.1.4. Kostel Všech svatých kláštera augustiniánů kanovníků

Kostel se nacházel na křižovatce dnešních ulic Pekařské, Mlčochovy a Třídy 1. máje a zaujímal místo dnešního Domu armády a plochu západně od něj¹²⁹. První zmínky o něm jsou z let 1354 a 1377.¹³⁰ V době, kdy objekt získali augustiniáni, šlo ještě o kapli. Díky podpoře Jana Filipce¹³¹ kolem ní začali roku 1492 stavět klášterní komplex.¹³² O šest let později, roku 1498, rozšířili komplex koupí několika sousedních domů.¹³³ Areál byl dokončen za probošta Řehoře v letech 1520 – 1536.¹³⁴ Roku 1642 kostel vyhořel. Za probošta Jiřího Augustina Karáska a Ambrože A. Engelmana v letech 1673 – 1677 proběhla barokní přestavba kláštera a kostela.¹³⁵ Z této doby pochází také výzdoba kostela, na které se podílel malíř Antonín Martin Lublinský¹³⁶ (příslušník augustiniánské řehole) a údajně i sochař a štukatér Baldassare Fontána¹³⁷. Po zrušení augustiniánského kláštera v roce 1784 byl kostel odsvěcen a sloužil jako skladiště. Demolice proběhla v letech 1804 – 1814 kvůli stavbě Pekařské ulice.¹³⁸

4.1.5. Kostel sv. Jakuba kláštera augustiniánek

Kostel sv. Jakuba stával na dnešní ulici Křížkovského. Byl součástí druhého nejstaršího olomouckého kláštera, kláštera augustiniánek, jehož vznik se datuje do roku 1207.¹³⁹ Samotná existence kostela sv. Jakuba je doložena z roku 1272,¹⁴⁰ kdy augustiniánky opouští kostel sv. Petra. Podle tohoto pravděpodobně jednolodního kostela s pravoúhlým presbytářem byl kostel v následujících letech nazýván („1283 conventus dominarum sancti Jacobi in Olomuncz, 1284 religiosae dominae in domo sancti Jacobi penes ecclesiam sancti Petri in Olomuncz“).¹⁴¹ Další zmínka je z roku 1440, kdy byl založen oltář sv. Augustina. Na příkaz biskupa Stanislava I. Thurza došlo zřejmě roku 1524 k jeho uzavření.¹⁴² Klášterní komplex zůstal opuštěný až do roku 1567¹⁴³, kdy jej získali do vlastnictví minorité.¹⁴⁴ Ti kolem roku 1680 areál rozšířili,¹⁴⁵ a také radikálně obnovili budovu kostela. Zřídili nový oltář, převětli chór a vybudovali novou kapli Antonína Paduánského.¹⁴⁶ Roku 1678 přistavěl

biskupský notář Matyáš Tengelott z Valtelina na jihovýchodní straně kostela kapli Panny Marie s vlastní hrobkou. Loď kaple byla zaklenuta kupolí s bohatou štukovou výzdobou provedenou zřejmě italskými štukatéry. Další stavební úpravy pokračovaly také v roce 1760. Architektem kaple mohl být Giovanni P. Tencala.¹⁴⁷ K zrušení a odsvěcení kostela došlo roku 1785. Až do roku 1896 byl využíván jako chirurgické učiliště. Loď kostela byla předělena na dvě podlaží a zaklenuta pruskými a křížovými klenbami. K demolici stavby došlo o pět let později, v zimě roku 1901.¹⁴⁸

4.1.6. Kostel Nanebevzetí Panny Marie kláštera kartuziánů

Počátek kartuziánského kláštera v Olomouci se datuje rokem 1425, kdy byli kartuziáni nuceni opustit kvůli husitskému dobývání své původní sídlo v Dolanech. Již roku 1426 koupili od Maršíka z Radovšic tzv. šternberský dům¹⁴⁹ a roku 1442 sousední dům patřící olomoucké kapitule.¹⁵⁰ V následujících letech byla zahájena stavba církevního areálu. Patrně už na přelomu 15. a 16. století byl zbudován celý komplex včetně kostela Nanebevzetí Panny Marie,¹⁵¹ jehož stavba započala roku 1469.¹⁵² O jeho původní gotické podobě však nemáme žádné informace. Po třicetileté válce v roce 1675 dochází k barokní přestavbě kostela. Jednalo se zřejmě o jednolodní stavbu s rovným závěrem prolomeným oknem a se zvonicí na východní straně. Do kostela bylo roku 1679 instalováno sedm nových oltářů.¹⁵³ Ty byly spolu s přestavěným kostelem vysvěceny 3. listopadu 1690. Roku 1776 byl kostel doplněn o další čtyři mramorové oltáře: hlavní oltář Nanebevzetí Panny Marie,¹⁵⁴ jehož autorem byl Felix Ivo Leicher^{155, 156} boční oltáře dvanácti apoštolů (autor Josef Ignác Sadler¹⁵⁷)¹⁵⁸ a sv. mučedníků a oltář sv. Jana Nepomuckého v kapli.¹⁵⁹ Na výzdobě interiéru se podílel Jan Kryštof Handke^{160, 161}. Příkaz k uzavření kostela přišel roku 1782, kdy byl klášter proměněn ve vojenskou pekárnu a skladiště.¹⁶² Díky plánované výstavbě vojenských kasáren došlo v letech 1809 – 1814 k jeho zboření.¹⁶³

4.1.7. Špitální kostel sv. Ducha

Kostel sv. Ducha, původně špitál sv. Antonína, stával na dnešní Denisově ulici západně od kláštera klarisek, naproti jezuitskému kostelu. Kostel byl zřejmě postaven kolem roku 1246 M. Pokorou, který kvůli povolení ke stavbě kostela navštívil papeže Innocence IV. v Římě.¹⁶⁴ První ověřená zmínka o kostelu pochází z roku 1253. Správcem špitálu sv. Antonína byl biskup a kapitula, od roku 1401 pak městská rada. Další odkazy jsou pak z let 1305 a 1327.¹⁶⁵ K přestavbě špitálního komplexu došlo v roce 1461.¹⁶⁶ V období švédské okupace byl kostel poničen a na náklady města roku 1650 opraven. Příkaz ke zrušení kostela přišel v době Josefínských reforem, roku 1785. V následujících letech sloužil jako budova školy nebo jako tkalcovna. K demolici došlo roku 1845 a o tři roky později byla na jeho místě postavena soudní budova s věznicí. Ta byla zrušena roku 1902 a nahrazena v letech 1915 – 1916 budovou zábavního podniku¹⁶⁷.

4.1.8. Kostel Panny Marie na Předhradí

Farní kostel Panny Marie, někdy zvaný také Matky Boží, stál na dnešním náměstí Republiky, v místě současné městské knihovny. První nepřímá zmínka o kostelu pochází z roku 1213.¹⁶⁸ Písemný doklad o jeho existenci je z roku 1253, kdy byl patronát kostela předán nedalekému špitálu sv. Antonína.¹⁶⁹ Roku 1276 se jako farář kostela uvádí Ondřej.¹⁷⁰ Z historických popisů Burian usuzuje, že se jednalo o románskou nebo přechodnou stavbu, která byla v průběhu 14. a 15. století nahrazena budovu v gotickém stylu. Tu obklopoval hřbitov tvaru nepravidelného šestiúhelníku. Kostel Panny Marie byla trojlodní orientovaná stavba s polygonálně ukončeným presbytářem s dvěma klenebními poli (jeho stavba započala roku 1305 a dokončen byl pravděpodobně roku 1327). Síňové trojlodí, dokončené nejpozději roku 1423, bylo členěno šesti pilíři nesoucími čtyři klenební pole. Budova měla kromě hlavního portálu dva boční vchody a byla osvětlena šesti lomenými okny s kružbami. Roku 1483 byla k průčelí kostela přistavěna masivní hranolová zvonice

se stanovou střechou zakončenou lucernou. Schodiště zvonice bylo osvětleno otvory v průčelí a po stranách.¹⁷¹ Do konce 15. století se v kostele nacházelo mimo hlavní oltář osm bočních oltářů.¹⁷² Napravo od hlavního oltáře stál oltář sv. Mikuláše, Erasma a Valentina, biskupů a panen Markéty, Barbory a Apolonie postavený roku 1462 Markétou Chemneterovou. Druhým v pořadí byl oltář sv. Kříže z roku 1488. Třetí a pátý nechala vystavět vdova po měšťanu Pavlu Czetlovi Anna. Třetí byl zasvěcen sv. Apoštolům, pátý oltář Všem svatým. Stavbu čtvrtého bočního oltáře zasvěceného sv. Leonardovi a všem vyznavačům finančně podporoval tamější kněz Jakub Sutor. Roku 1452 byl z příspěvku svatomořického oltářníka Mikuláše ze Sternu vybudován šestý oltář sv. Anny, který byl roku 1672 přebudován na privilegovaný. Sedmý oltář byl zasvěcen sv. Kateřině a poslední boční oltář zasvěcený nejsvětější Trojici (později sv. Vavřinci).¹⁷³ V období švédské okupace byl kostel poničen a roku 1665 nákladně přestavěn. V této době dochází k barokizaci oltářů¹⁷⁴ a do roku 1727 také k jejich výměně. Oltář sv. Apoštolů, sv. Kateřiny a také oltář nejsvětější Trojice nahradil oltář sv. Jakuba Většího. V roce 1704 došlo k rozšíření kostela o stavbu mauzolea Jana Sarkandra a oltář sv. Jana Nepomuckého.¹⁷⁵ V barokním období měl kostel žlutou fasádu, z tohoto důvodu byl někdy nazýván „Žlutý“. Do interiéru vniklo baroko ve 40. a 50. letech 18. století.¹⁷⁶ Za výzdobou interiéru stojí malíř Jan Kryštof Handke. Vytvořil obrazy do kaple sv. Vavřince, freskovou výzdobu technikou al fresco do presbytáře a celého trojlodí. V presbytáři vytvořil cyklus modlitby Salve Regina a mariánský cyklus prolínající se s biblickými motivy. Na šesti klenebních pilířích vytvořil Mariiny starozákonní předchůdkyně: Jahel, královnu ze Sáby, Judith, Rachel, Deboru a Abigael. Klenba střední lodi byla pokryta biblickými náměty. Na jižní (pravé) straně klenby se opakoval motiv vzkříšení. Severní klenbu zdobil cyklus Kristova mučení. Roku 1750 provedl Ludvík Müller zlacení klenby. Další výzdobné práce jsou připisovány Josefu Ignáci Sattlerovi a Antonínu Martinu Lublinskému.¹⁷⁷

Návrh na zrušení kostela přišel 25. srpna 1784. Dne 31. 12. 1785 byl

odsvěcen, proměněn ve vojenský sklad a mobiliář kostela včetně uměleckých děl připadl Náboženskému fondu. V letech 1802 – 1803 byla zbořena zvonice a kaple Tří králů (později nazývaná sv. Vavřince). Demolice celé stavby začala 26. června 1839.¹⁷⁸ V letech 1853 – 1855 byla v místě původního kostela postavena budova okresního hejtmanství.¹⁷⁹

Jediným známým dochovaným uměleckým předmětem je pozdně gotický reliéf Panny Marie Ochránitelky (viz příloha č. 11). Původně byl tento vysoký kamenný reliéf umístěn na hlavním oltáři jako retabulum. V období barokizace oltářů byl z oltáře sejmut a přesunut na venkovní fasádu věžního průčelí. Po stržení kostela byla plastika přenesena nad vstup nově postaveného domu v místě původního kostela, v 50. letech 19. století pak do novogotické kapličky naproti dómu sv. Václava. V roce 1947 nahradil originální reliéf v kapličce odlitek. Ve dnech 17. – 26. března 1874 byl originál umístěn na oltář dómské chórové kaple.¹⁸⁰

4.2. Kostely zrušené před josefínskými reformami

4.2.1. Kaple sv. Markéty

Kaple sv. Markéty se nacházela na dnešním Dolním náměstí v místě Neptunovy kašny. Založil ji olomoucký kramář a purkmistr Jan Grapler spolu s Martlinem, farářem z Řimic.¹⁸¹ Písemně je doložena z roku 1417. Roku 1456 zde sídlilo bratrstvo kramářů, které se zavázalo, že ji bude lépe udržovat. Před rokem 1464 město bratrstvu postoupilo i patronát kaple. Její zánik se datuje do roku 1533.¹⁸² Od září roku 2011 probíhá na Dolním náměstí v rámci jeho komplexní rekonstrukce archeologický výzkum. V hloubce 1,2 m byla odkryta jihozápadní část základů kaple.¹⁸³ V současné době není archeologický výzkum dokončen.

4.2.2. Kaple sv. Maří Magdalény

Kaple stála na dnešním Václavském náměstí, na místě původního knížecího hradu. Vznikla zřejmě v první polovině 13. století. Nejstarší

zmínka pochází z listiny Přemysla Otakara II. z roku 1267.¹⁸⁴ Jednalo se pravděpodobně o soukromou knížecí kapli.¹⁸⁵ V roce 1296 byla v její bezprostřední blízkosti postavena budova děkana. Z listiny o ustanovení olomouckého biskupa Konráda III. ze Zvole z roku 1432 víme, že kapitulní děkan musel sídlit vždy v kapitulním domě vedle kaple sv. Maří Magdalény. V roce 1541 bylo v kapli před pohřbem vystaveno tělo zemřelého biskupa Bernarda Zoubka ze Zdětína.¹⁸⁶ V textu ze dne 2. prosince 1653 se autor zmiňuje o snaze barona Ondřeje Orlíka obnovit švédskou okupací poničený kostel.¹⁸⁷ Poslední zmínku o kapli máme z poloviny 18. století od Martina Ulmana, který zaznamenal, že na náměstí před dómem sv. Václava existovala zeď velmi starého data. K její demolici dal roku 1749 příkaz tehdejší děkan Kašpar z Glandorfu. Kromě samotné zdi nechal vybourat i základy, doufaje, že nalezne základní kámen. Ten byl se čtyřmi dalšími kvádrovými kameny skutečně nalezen. Kameny byly pokryty olověnými plíšky s vyznačenými symboly čtyř evangelistů.¹⁸⁸

4.2.3. Kostelík sv. Kříže

Kostel sv. Kříže se nacházel jihozápadně od města, v dnešní Hněvotínské ulici. První zmínku o něm máme z roku 1514, lze však předpokládat, že je staršího data. Kostel byl v průběhu času několikrát zničen a znovu obnoven. K první obnově došlo roku 1618. V době švédské okupace, roku 1642, byl opět zbořen a roku 1676 znovu vybudován. K dalšímu poničení kostela došlo při pruském obléhání Olomouce roku 1758, kdy byl poničen dělostřelbou. O dvacet let později byl opět vyspraven. Definitivní demolice proběhla roku 1880.¹⁸⁹

4.2.4. Špitální kostel sv. Ondřeje

Kostel stál původně v olomoucké městské části Bělidla, na části pozemku bývalých jatek v Pasteurově ulici. Počátek stavby kostely se datuje do roku 1347, další zmínky pochází z let 1523 a 1551. Postaven byl jako součást městského špitálu sv. Ondřeje. Za švédské okupace

v roce 1642 byl zbořen a následně okolo roku 1670 znovu postaven. Poslední zmínka je z roku 1726. Při stavbě pevnosti roku 1744 byl stržen a přestěhován do zádušních domků u kostela sv. Michala.¹⁹⁰

4.2.5. Špitální kostel sv. Joba a Lazara

Kostel při špitálu sv. Joba a Lazara stál napříč dnešní ulice Litovelské u domu č. 4. Špitál pro malomocné byl založen zřejmě ve 14. století, písemně doložen je roku 1548. V roce 1599 byl v havarijním stavu a letech 1642 – 1650 došlo k demolici špitálního komplexu s celým Litovelským předměstím. Neporušen zůstal pouze kostel s přilehlým hřbitovem. Na náklady města došlo ke znovuvybudování špitálu a roku 1738 k jeho rozšíření. V době pruského nebezpečí a v rámci výstavby pevnosti byl v roce 1744 částečně zbořen. Demolice celého špitálního komplexu včetně kostela proběhla roku 1758.¹⁹¹

Závěr

Budovu kostela sv. Blažeje se podařilo na základě dostupných zdrojů informací z doby před jeho demolicí poměrně dobře popsat. Vedle tohoto popisu je hlavním badatelským přínosem práce zpřístupnění textů Řehoře Wolného *Die Markgrafschaft Mähren topographisch, statistisch und historisch geschildert* z roku 1839 (tedy těsně před jeho demolicí) a *Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften* z roku 1855 (po demolici) formou reprodukce, transliterace a překladu do českého jazyka. V zásadních bodech popisu kostela se oba texty zcela shodují. Konfrontace textů s dobovými vyobrazeními kostela a jeho půdorysu značně zjednodušila orientaci ve Wolného popisu stavby.

Vzhledem k tomu, že v oblasti Blažejského náměstí v Olomouci zatím neproběhl žádný archeologický výzkum, nelze veškerá tvrzení v žádném případě pokládat za konečná. Také vzhledem k nepřebernému množství archiválií, týkajících se kostela sv. Blažeje, je rozhodně možné další velmi rozsáhlé bádání. Takovýto průzkum by mohl řadu informací dále potvrdit, případně výrazně rozšířit.

- 1 Václav Richter, *Raněstředověká Olomouc*, Praha – Brno 1959, s. 113.
- 2 SOkA Olomouc, Archiv města Olomouce – Registratura 1786 – 1873, inventární č. 329, signatura 81, karton 457.
SOkA Olomouc, Archiv města Olomouce – Zlomky registratur 1426 – 1784 (1890), inventární č. 4508, signatura 1079, karton 161.
SOkA Olomouc, Archiv města Olomouce – Registratura 1786 – 1873, inventární č. 152, signatura 4, karton 31.
SOkA Olomouc, Archiv města Olomouce – Zlomky registratur 1426 – 1784 (1890), inventární č. 862, signatura 29/I, karton 34.
SOkA Olomouc, Archiv města Olomouce – Registratura 1786 – 1873, inventární č. 591, signatura K2/IV, karton 1130.
SOkA Olomouc, Archiv města Olomouce – Registratura 1786 – 1873, inventární č. 152, signatura 4, karton 31.
SOkA Olomouc, Archiv města Olomouce – Registratura 1786 – 1873, inventární č. 651, signatura R5, karton 1235.
SOkA Olomouc, Archiv města Olomouce – Stavební úřad 1786 – 1920, inventární č. 35, signatura B3/1, karton 5.
SOkA Olomouc, Archiv města Olomouce – Zlomky registratur 1426 – 1784 (1890), inventární č. 4942, signatura 1946, karton 170.
SOkA Olomouc, Archiv města Olomouce – Zlomky registratur 1426 – 1784 (1890), inventární č. 901, signatura 31b/VI, karton 36.
SOkA Olomouc, Archiv města Olomouce – Zlomky registratur 1426 – 1784 (1890), inventární č. 4456, signatura 867, karton 160.
SOkA Olomouc, Archiv města Olomouce – Zlomky registratur 1426 – 1784 (1890), inventární č. 4513, signatura 1100, karton 161.
- 3 ZA v Opavě pob. Olomouc, Metropolitní kapitula Díl 1. Svazek 1., inventární č. 904, signatura BIb8.
ZA v Opavě pob. Olomouc, Arcibiskupství Olomouc Díl 1. Svazek 4., inventární č. 1583, signatura AIVb22/4.
ZA v Opavě pob. Olomouc, Metropolitní kapitula Díl 2. Svazek 1., inventární č. 4559, signatura Cha4, karton 162.
ZA v Opavě pob. Olomouc, Arcibiskupství Olomouc Díl 1. Svazek 4., inventární č. 1459, signatura AIVa6/3.
ZA v Opavě pob. Olomouc, Metropolitní kapitula Díl 2. Svazek 2., inventární č. 7936, karton 1924.
ZA v Opavě pob. Olomouc, Metropolitní kapitula Díl 2. Svazek 2., inventární č. 7835, karton 1896.
ZA v Opavě pob. Olomouc, Metropolitní kapitula Díl 2. Svazek 2., inventární č. 7836, karton 1897.

- ZA v Opavě pob. Olomouc, Metropolitní kapitula Díl 2. Svazek 2., inventární č. 7936, karton 1924.
- ZA v Opavě pob. Olomouc, Metropolitní kapitula Díl 2. Svazek 2., inventární č. 7837, karton 1897.
- ZA v Opavě pob. Olomouc, Metropolitní kapitula Díl 2. Svazek 2., inventární č. 7838, karton 1897.
- ZA v Opavě pob. Olomouc, Metropolitní kapitula Díl 2. Svazek 2., inventární č. 7839, karton 1898.
- ZA v Opavě pob. Olomouc, Metropolitní kapitula Díl 2. Svazek 2., inventární č. 7840, karton 1898.
- ZA v Opavě pob. Olomouc, Metropolitní kapitula Díl 2. Svazek 2., inventární č. 7841, karton 1898.
- ZA v Opavě pob. Olomouc, Metropolitní kapitula Díl 2. Svazek 1., inventární č. 4563, signatura Cha6/3, karton 614.
- 4 Václav Richter, *Raněstředověká Olomouc*, Praha – Brno 1959, s. 182.
 - 5 Wilhelm Nather, *Kronika olomouckých domů*, I. díl, Opava 2007, s. 567.
 - 6 Zdeněk Fišer, *Korespondence Aloise Vojtěcha Šembery svazek 2: Listy moravským přátelům*, Vysoké Mýto 2002, s.203.
 - 7 Bohumil Zlámal, *Ručení klášterů a kostelů v Olomouci 1783/84*, Zábřeh 1939, s.10.
 - 8 Antonín Schindler, *Tajemná Olomouc III., aneb Olomouc jak ji neznáme*, Olomouc 2003, s. 125.
 - 9 Olomouc: Svatý Blažej, *Zvony.ic.cz*,
<http://zvony.varhanici.info/olomouc/olomouc.htm>, vyhledáno 1. 4. 2012
 - 10 Antonín Schindler, *Tajemná Olomouc IV., aneb Olomouc jak ji neznáme*, Olomouc 2007, s. 125.
 - 11 Jiří Fiala, *Chrámy, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 208.
 - 12 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 941.
 - 13 Václav Nešpor, *Dějiny města Olomouce*, Olomouc 1998, s.347.
 - 14 Alois Vojtěch Šembera, *Paměti a znamenitosti města Olomouce*, Vídeň 1861, s. 147.
 - 15 *Popis královského hlavního města OLOMOUCE sepsaný syndikem FLORIÁNEM JOSEFEM LOUCKÝM roku 1746*, připravili L. Spáčilová – V. Spáčil, Olomouc 1991, s. 242.
 - 16 Vít Dohnal, *Tři nejstarší olomoucké kostely*, Olomouc 2006, s. 64.
 - 17 Oldřich Jyryšek, *Dějiny Olomouc 1017 – 1920*, Olomouc 2006, s. 207.
 - 18 Vladimír Spáčil, *Průvodce olomouckými ulicemi*, Praha 1992, s. 109.
 - 19 Dobroslav Líbal, *Katalog gotické architektury v České republice do husitských*

- válek, Praha 2001, s. 607.
- 20 Bohumil Zlámal, *Dějiny kostela svatého Mořice v Olomouci*, Olomouc 1939, s. 108.
 - 21 Václav Burian, Poznámky ke stavební historii zaniklého kostela P. Marie na Olomouckém Předhradí, *Vlastivědný věstník moravský*, 1984, s. 308 – 316.
Václav Burian, K původní funkci pozdně gotického reliéfu z olomouckého Předhradí, *Vlastivědný věstník moravský*, 1984, s. 201 – 205.
Václav Burian, K umělecké historii zaniklého kostela P. Marie na Předhradí v Olomouci, *Vlastivědný věstník moravský*, 1987, s. 66-77.
 - 22 Kostel sv. Petra a Pavla, *SPQO.CZ: Portál Olomouc*,
<http://spqo.cz/content/ztracena-olomouc-kostel-sv-petra-pavla>, vyhledáno 25. 3. 2012.
Kartuziánský řád, *Wikipedia: the free encyclopedia*,
http://cs.wikipedia.org/wiki/Kartuzi%C3%A1nsk%C3%BD_%C5%99%C3%A1d#Olomouc, vyhledáno 17. 3. 2012.
Na Dolním náměstí vykopali gotickou kapli sv. Markéty, *Olomoucký deník*,
http://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/na-dolnim-namesti-vykopali-gotickou-kapli20110929.html, vyhledáno 2. 4. 2012.
 - 23 Jindřich Schulz, *Dějiny Olomouce*, 1. svazek, Olomouc 2009, s. 629.
 - 24 Zdeněk Beneš – Josef Petráň, *České dějiny I.*, Praha 1997, s. 239.
 - 25 Jindřich Schulz, *Dějiny Olomouce*, svazek 1, Olomouc 2009, s. 104.
 - 26 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 587.
 - 27 Jindřich Schulz, *Dějiny Olomouce*, svazek 1, Olomouc 2009, s. 89.
 - 28 Ibidem, s. 73.
 - 29 Zdeněk Beneš – Josef Petráň, *České dějiny I*, s. 70.
 - 30 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 635.
 - 31 Uděl spravovali tzv. údělníci, kteří byly podřízeni panovníkovi a měli pouze určité pravomoci.
 - 32 Jindřich Schulz, *Dějiny Olomouce*, svazek 1, Olomouc 2009, s. 90 – 93.
 - 33 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 641.
 - 34 Jindřich Schulz, *Dějiny Olomouce*, svazek 1, Olomouc 2009, s. 103 – 104.
 - 35 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 650 – 651.
 - 36 Jindřich Schulz, *Dějiny Olomouce*, svazek 1, Olomouc 2009, s. 195 – 198.
 - 37 Ibidem, s. 278.
 - 38 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha

- 2000, s. 650 – 654.
- 39 Jindřich Schulz, *Dějiny Olomouce*, svazek 1, Olomouc 2009, s. 481.
- 40 Zdeněk Beneš – Josef Petráň, *České dějiny I*, Praha 199, s. 215.
- 41 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 658.
- 42 Jan Bistřický uvádí, že listina je falzum, které vzniklo v první polovině 14. století (Jindřich Schulz, *Dějiny Olomouce*, svazek 1, s. 104)
- 43 Jindřich Schulz, *Dějiny Olomouce*, svazek 1, Olomouc 2009, s. 104.
- 44 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 640.
- 45 Karel Kuča s tímto Richterovým tvrzením nesouhlasí. Podle něj „mělo formu velkého vřetenovitého prostranství, jehož horní stranu vymezoval průběh cesty a dolní stranu podmiňovala terénní hrana nad inundací Povelky.“ (K. Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, s. 640.)
- 46 Václav Richter, *Raněstředověká olomouc*, Praha – Brno 1959, s. 110 – 112.
- 47 Wilhelm Nather, *Kronika olomouckých domu*, I. díl, Opava 2007, s. 164.
- 48 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 656.
- 49 Jindřich Schulz, *Dějiny Olomouce*, svazek 1, Olomouc 2009, s. 164.
- 50 Domy se starým č. p. 495, 496, 500, 510, 511 a 515. (Wilhelm Nather, *Kronika olomouckých domů*, I. díl, Opava 2007, s. 157 – 175.)
- 51 Wilhelm Nather, *Kronika olomouckých domu*, I. díl, Opava 2007, s. 157 – 170.
- 52 Tuto informaci potvrzují dokumenty ve Státním okresním archivu Olomouc (Archiv města Olomouce – Registratura 1786 – 1873, inventární číslo 152, signatura 4, karton 31.)
- 53 Řehoř Wolný, *Die Markgrafschaft Mähren topographisch, statistisch und historisch geschildert*, s. 86.
- 54 Václav Richter, *Raněstředověká Olomouc*, Praha – Brno 1959, s. 113.
- 55 Řehoř Wolný, *Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften*, s. 277.
- 56 Jindřich Schulz, *Dějiny Olomouce*, svazek 1, Olomouc 2009, s. 104.
- 57 Václav Richter, *Raněstředověká Olomouc*, Praha – Brno 1959, s. 113.
- 58 Řehoř Wolný, *Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften*, s. 277.
- 59 Zdeněk Fišer, *Korespondence Aloise Vojtěcha Šembery, svazek 2, Listy moravským přátelům*, Vysoké Mýto 2002, s. 26.
- 60 Řehoř Wolný, *Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften*, s. 278.
- 61 Tuto informaci potvrzuje dokument uložený v Zemském archivu v Opavě,

- (Arcibiskupství Olomouc Díl 1. Svazek 4., inventární číslo 1459, signatura AIVa6/3).
- 62 Wilhelm Nather, *Kronika olomouckých domů*, I. díl, Opava 2007, s. 165.
- 63 Nather v díle *Kronika olomouckých domů* uvádí faráře Petra Böhma.
- 64 Tuto informaci potvrzují dokumenty uložené v Zemském archivu v Opavě, (Metropolitní kapitula Olomouc Díl 1. Svazek 1., inventární číslo 904, signatura B1b8).
- 65 Řehoř Wolný, *Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften*, s. 278.
- 66 Tuto informaci potvrzují dokumenty uložené ve Státním okresním archivu Olomouc (Archiv města Olomouce – Registratura 1786 – 1873, inventární číslo 4456, signatura 867, karton 160).
- 67 Řehoř Wolný, *Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften*, s. 278.
- 68 Tuto informaci potvrzují dokumenty uložené ve Státním okresním archivu v Olomouci (Archiv města Olomouce – Zlomky registratur 1426 – 1786 (1860), inventární číslo 4508, signatura 1079, karton 161).
- 69 Tuto informaci potvrzují dokumenty uložené v Zemském archivu v Opavě (Arcibiskupství Olomouc Díl 1. Svazek 4., inventární číslo 1583, signatura AIVb22/4).
- 70 Řehoř Wolný, *Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften*, s. 278 – 279.
- 71 Filiální kostel je kostel, při kterém není zřízena farnost, a který patří do správy faráře sídlícího jinde.
- 72 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 618.
- 73 Wilhelm Nather, *Kronika olomouckých domů*, I. díl, Opava 2007, s. 165.
- 74 Řehoř Wolný, *Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften*, s. 279.
- 75 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 618.
- 76 Tuto informaci potvrzují dokumenty uložené ve Státním okresním archivu v Olomouci (Archiv města Olomouce – Zlomky registratur 1426 – 1786 (1860), inventární číslo 901, signatura 31b/VI, karton 36).
- 77 Bohumil Zlámal, *Ručení klášterů a kostelů v Olomouci 1783/84*, Zábřeh 1939, s. 1 – 7.
- 78 Řehoř Wolný, *Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften*, s. 279.
- 79 Wilhelm Nather, *Kronika olomouckých domů*, I. díl, Opava 2007, s. 165.

- 80 Zdeněk Fišer, *Korespondence Aloise Vojtěcha Šembery svazek 2: Listy moravským přátelům*, Vysoké Mýto 2002, s. 25 – 26.
- 81 Atypický půdorys si lze vyložit pozdějšími přístavbami k původně pohanské kapli.
- 82 V době, kdy Wolný popis vytvářel, byla budova obedněna.
- 83 Řehoř Wolný, *Die Markgrafschaft Mähren topographisch, statistisch und historisch geschildert*, s. 86.
- 84 Alois Vojtěch Šembera, *Paměti a znamenitosti města Olomouce*, Vídeň 1861, s. 65.
- 85 V textu Wolného je uvedeno jméno Marie Magdaléna.
- 86 Domněnku o přestavbě zakládám na tom, že přestože je oltář sv. Barbory doložen rokem 1500, uvádí ho v Wolný v textu znovu jako nový.
- 87 Řehoř Wolný, *Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften*, s. 279.
- 88 Patena je talířek na hostii.
- 89 Lot je stará jednotka hmotnosti, 1 lot = 16, 06 gramu. (Lot (jednotka), *Wikipedia: the free encyclopedia*, [http://cs.wikipedia.org/wiki/Lot_\(jednotka\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Lot_(jednotka)). vyhledáno 2. 4. 2012.)
- 90 Antonín Schindler, *Tajemná Olomouc III aneb Olomouc, jak ji neznáme*, Olomouc 2003, s. 79.
- 91 Ibidem, s. 79 – 80.
- 92 Kostel Všech svatých – Hradčovice (kostel), *Krásné Česko.cz*, <http://www.krasnecesko.cz/lokality/10533-kostel-vsech-svatych-hradcovice-kostel.html>; vyhledáno 25. 3. 2012.
- 93 Olomouc: Svatý Blažej, *Zvony.ic.cz*, <http://zvony.varhanici.info/olomouc/olomouc.htm>, vyhledáno 1. 4. 2012.
- 94 Antonín Schindler, *Tajemná Olomouc IV. aneb Olomouc, jak ji neznáme*, s.80.
- 95 Wilhelm Nather, *Kronika olomouckých domů*, I. díl, Opava 2007, s. 165.
- 96 Igor Jalůvka, Učený člen benediktinského opatství v Rajhradě, <http://rejstrik.cz/tmp/dokumenty/28482.pdf>, vyhledáno 16. 3. 2012.
- 97 Igor Jalůvka, Ke 140 výročí smrti profesora Řehoře Volného aneb proč je Volný ve svém rodném městě tak neznámý, <http://rejstrik.cz/tmp/dokumenty/30492.pdf>, vyhledáno 16. 3. 2012.
- 98 Igor Jalůvka, Učený člen benediktinského opatství v Rajhradě, <http://rejstrik.cz/tmp/dokumenty/28482.pdf>, vyhledáno 16. 3. 2012.
- 99 *Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften.*
- 100 *Die Markgrafschaft Mähren topographisch, statistisch und historisch geschildert.*
- 101 František Kutnar, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví I., od*

- počátku národní kultury až po vyznění obrodného úkolu dějepisectví v druhé polovině 19. století*, Praha 1973, s. 221.
- 102 Die königliche Hauptstadt Brünn und die Herrschaft Eisgrub, sammt der Umgebung der Letztern.
Die Wiedertäufer in Mähren.
Excommunication des Markgrafen von Mähren Prokop und seines Anhanges im Jahre 1399, und was damit zusammenhängt : ein Beitrag zur Kirchengeschichte von Mähren
Die Korrespondenz.
- 103 František Kutnar, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví I., od počátku národní kultury až po vyznění obrodného úkolu dějepisectví v druhé polovině 19. století*, Praha 1973, s. 182.
- 104 Špýchar je budova sloužící k uskladnění vymláceného obilí.
- 105 něm. Ablass, česky odpustek
- 106 Slovo Schonobolina označuje současnou obec Slavonín.
- 107 Bohumil Zlámal, *Dějiny kostela svatého Mořice v Olomouci*, Olomouc 1939, s. 18.
- 108 Ibidem, s. 19.
- 109 František Řehoř Giannini se narodil 9. března 1693 v italské Modeně Karlu Antonínu hraběti Gianninimu, markýzi Carpinnette ze Savaio a San Martina a jeho první ženě Prisce de Corghi. Dne 28. srpna 1706, v pouhých 13 letech, je jmenován nesídlícím kanovníkem v Olomouci a zároveň ve Vratislavi. Do roku 1711 studoval na vídeňské univerzitě, kde promoval na doktora teologie a církevního práva. O jedenáct let později, roku 1722 je olomouckou kapitulou zvolen za faráře kostela sv. Mořice. Díky němu také papež bulou z 10. ledna 1731 povyšuje faru sv. Mořice na probošství. V roce 1746 byl také jmenován dómským prelátem. F. Ř. Giannini zemřel 28. ledna 1758 a přes počáteční komplikace byl pohřben v dómské kryptě v Olomouci. (Antonín Schindler, *Tajemná Olomouc III. aneb Olomouc, jak ji neznáme*, Olomouc 2003, s. 7 – 11.)
- 110 Bohumil Zlámal, *Dějiny kostela svatého Mořice v Olomouci*, Olomouc 1939, s. 19.
- 111 A. V. Šembera ve svých Pamětech z roku 1861 chybně uvádí, že byl kostel v daném roce zbořen.
- 112 Bohumil Zlámal, *Rušení klášterů a kostelů v Olomouci 1783/84*, Zábřeh 1939, s. 6 – 10.
- 113 Kostel sv. Petra a Pavla, *SPQO. CZ: Portál Olomouc*, <http://spqo.cz/content/ztracena-olomouc-kostel-sv-petra-pavla>, vyhledáno 25. 3. 2012.
- 114 Jiří Fiala, *Chrámy, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 200, s. 163.

- 115 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 617.
- 116 Alois Vojtěch Šembera, *Paměti a znamenitosti města Olomouce*, Vídeň 1861, s. 64.
- 117 A. V. Šembera ve svém díle *Paměti* z roku 1861 uvádí rok zrušení 1787.
- 118 Jiří Fiala, *Chrám, kostel, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 164.
- 119 Alois Vojtěch Šembera, *Paměti a znamenitosti města Olomouce*, Vídeň 1861, s. 64.
- 120 Jiří Fiala, *Chrám, kostel, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 164.
- 121 Vít Dohnál, *Tři nejstarší olomoucké kostely*, Olomouc 2006, s. 13, 16.
- 122 Václav Richter, *Raněstředověká Olomouc*, Praha – Brno 1959, s. 65.
- 123 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 621.
- 124 Jiří Fiala, *Chrám, kostel, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 161.
- 125 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, s. 621.
- 126 Jiří Fiala, *Chrám, kostel, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 161.
- 127 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 622
- 128 Jiří Fiala, *Chrám, kostel, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 161.
- 129 Ibidem, s. 163.
- 130 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 618.
- 131 Jan Filipec (1431 Prostějov – 28. červen 1509 Uherské Hradiště) byl varadínský biskup, administrátor olomouckého biskupství a také diplomat Matyáše Korvína. (Jan Filipec, *Wikipedia: the free encyclopedia*, http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Filipec, vyhledáno 17. 3. 2012.)
- 132 Jiří Fiala, *Chrám, kostel, svatostánky a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 163.
- 133 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 623.
- 134 Jiří Fiala, *Chrám, kostel, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 163.
- 135 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 623.
- 136 Antonín Martin Lublinský (1636 – 1690) je považován za první významnou osobnost barokního umění v Olomouci. Narodil se v Lešnici a roku 1656 přišel do Olomouce. Základy malířského umění získal v Namisově dílně. Mezi jeho díla patří deset rytin ve spisu Martina Lassoty z roku 1663, Po vstupu do kláštera se zaměřuje na náboženskou tematiku. Výjimkou jsou světské ilustrace

- vzniklé v 70. letech. (Jindřich Schulz, *Dějiny Olomouce*, 1. svazek, Olomouc 2009, s. 456 – 467.)
- 137 Baltassare Fontana (1661 – 1733) získal základy sochařského od italského štukatéra Agostina da Silvi, G. P. Lironiho a B. Barberiniho. Architektonického vzdělání se dostalo Carla Fontany. Do českých zemí přišel na konci 80. let 17. století. Jako jeho první dílo vzniklé na Moravě je považována výzdoba sala terreny v Kroměříži. Mezi jeho další díla patří výzdoba kostela v Brodku u Prostějova, kostela sv. Anny v Krakově nebo výzdoba bočního oltáře v kostela na sv. Kopečku v Olomouci (atd). (Aleš Veselý, *Malířská a sochařská výzdoba kostela v Brodku u Prostějova* (diplomová práce), FF Masarykovy univerzity v Brně, Brno 2007, s. 36 – 37.)
- 138 Jiří Fiala, *Chrám, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 163.
- 139 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 621.
- 140 Jiří Fiala, *Chrám, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 164.
- 141 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 621.
- 142 Údaje o datu zrušení řádu augustiniánek se v literatuře liší – Karel Kuča uvádí rok 1554, Oldřich Juryšek a Jan Štěpán 1524. Biskup Thurzo však v roce 1554 již nebyl olomouckým biskupem, proto je zřejmě Kučova datace chybná.
- 143 Václav Richter ve svém díle *Raněstředověká Olomouc* uvádí letopočet 1569.
- 144 Jiří Fiala, *Chrám, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 164.
- 145 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 621.
- 146 Jiří Fiala, *Chrám, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 164.
- 147 Václav Richter, *Raněstředověká Olomouc*, Praha – Brno 1959, s. 108.
- 148 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 621.
- 149 Jiří Fiala, *Chrám, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 165.
- 150 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000m s. 623.
- 151 Jiří Fiala, *Chrám, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 165.
- 152 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 623.
- 153 Jiří Fiala, *Chrám, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 166.
- 154 Kartuziánský řád, Wikipedia: the free encyclopedia, http://cs.wikipedia.org/wiki/Kartuzi%C3%A1nsk%C3%BD_%C5%99%C3%A1d#Olomouc, vyhledáno 17. 3. 2012.
- 155 Felix Ivo Leicher (1727 – 1812) se narodil 18. května v Bílovci. Malířské

- základy získal od Franze Andrey Schaffera. Od roku 1750 studoval na vídeňské malířské akademii. Mezi jeho tamější učitele patřil F. A. Maulbertsche, P. Trogera, M. Unterberger a J. I. Mildorfer. Po ukončení akademie se ve Vídni natrvalo usadil. Jeho díla měla povětšinou náboženskou tematiku (obrazy pro kostely ve Vídni, Mikulově, Opavě, Brně), vytvořil však i několik profánních maleb. Zemřel 20. února 1812 ve Vídni. (Lucie Vašáková, *Oltářní obrazy v bývalém piaristickém kostele v Kroměříži* (diplomová práce), FF Masarykovy univerzity Brno, Brno 2006.)
- 156 Jiří Fiala, *Chrámy, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 166.
- 157 Josef Ignác Sadler (1725 – 1764) byl významný barokní malíř v Olomouci. Roku 1739 vstoupil do dílny svého švagra Jana Kryštofa Hankeho. Od roku 1743 byl školen v dílně římského malíře Corrada Giaquinta. Na konci roku 1750 se vrátil zpět do Olomouce. Zde již roku 1751 vytváří obraz Zvěstování Panny Marie. Mezi jeho nejvýznamnější díla patří výzdoba augustiniánského kláštera ve Fulneku z roku 1760. (Jindřich Schulz, *Dějiny Olomouce*, 1. svazek, Olomouc 2009, s. 476.)
- 158 Jiří Fiala, *Chrámy, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 166.
- 159 Kartuziánský řád, Wikipedia: the free encyclopedia, http://cs.wikipedia.org/wiki/Kartuzi%C3%A1nsk%C3%BD_%C5%99%C3%A1d#Olomouc, vyhledáno 17. 3. 2012.
- 160 Jan Kryštof Handke (1694 – 1774) se narodil 18. února 1694 v Janušově u Rýmařova. Malířské školení získal u Jana Daniela Langera v Bruntále a Christiana Davida v Moravské Třebové. Roku 1714 se přistěhoval do Olomouce a po sňatku s vdovou po malíři F. Nabohtovi převzal jeho dílnu. V průběhu života vytvořil množství nástěnných maleb (kaple Božího těla v jezuitské univerzitní koleji v Olomouci, zámecká kaple ve Velkých Losinách, výzdoba kostela Nejsvětější Trojice ve Šternberku atd.) a také oltářních obrazů (kostel Panny Marie Sněžné v Olomouci, kostel na Sv. Kopečku). Zabýval se také portrétní tvorbou. Jan Kryštof Handke zemřel 31. prosince 1774 v Olomouci. Je považován za nejvýznamnějšího představitele moravského barokního malířství. (Luigi Contadino, *Skvosty českého umění*, Olomouc 2009, s. 99.)
- 161 Jiří Fiala, *Chrámy, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 166.
- 162 Kartuziánský řád, Wikipedia: the free encyclopedia, http://cs.wikipedia.org/wiki/Kartuzi%C3%A1nsk%C3%BD_%C5%99%C3%A1d#Olomouc, vyhledáno 17. 3. 2012.
- 163 Jiří Fiala, *Chrámy, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 166.
- 164 Alois Vojtěch Šembera, *Paměti a znamenitosti města Olomouce*, Vídeň 1861, s. 71.

- 165 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000 s. 618.
- 166 Alois Vojtěch Šembera, *Paměti a znamenitosti města Olomouce*, Vídeň 1861, s. 71.
- 167 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000 s. 618.
- 168 Antonín Schindler, *Tajemná Olomouc III. aneb Olomouc, jak ji neznáme*, s. 32.
- 169 Václav Burian, K původní funkci pozdně gotického reliéfu z olomouckého Předhradí, in: *Vlastivědný věstník moravský*, s. 201.
- 170 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 617.
- 171 Václav Burian, Poznámky ke stavební historii zaniklého kostela P. Marie na Olomouckém Předhradí, in: *Vlastivědný věstník moravský*, s. 311-12.
- 172 Jiří Fiala, *Chrámy, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 167.
- 173 Václav Burian, K umělecké historii zaniklého kostela P. Marie na Předhradí v Olomouci, *Vlastivědný věstník moravský*, 1987, s. 66-7.
- 174 Jiří Fiala, *Chrámy, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 167.
- 175 Václav Burian, K umělecké historii zaniklého kostela P. Marie na Předhradí v Olomouci, *Vlastivědný věstník moravský*, 1987, s. 67.
- 176 Jiří Fiala, *Chrámy, kostely, svatyně a kaple v Olomouci*, Olomouc 2008, s. 167.
- 177 Václav Burian, K umělecké historii zaniklého kostela P. Marie na Předhradí v Olomouci, *Vlastivědný věstník moravský*, 1987, s. 70 – 72.
- 178 Václav Burian, Poznámky ke stavební historii zaniklého kostela P. Marie na Olomouckém Předhradí, *Vlastivědný věstník moravský*, 1984, s. 313.
- 179 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, s. 618.
- 180 Václav Burian, K původní funkci pozdně gotického reliéfu z olomouckého Předhradí, *Vlastivědný věstník moravský*, 1984, s. 201 – 204.
- 181 Václav Nešpor, *Dějiny města Olomouce*, Olomouc 1998, s. 36.
- 182 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 619.
- 183 Na Dolním náměstí vykopali gotickou kapli sv. Markéty, *Olomoucký deník. cz*, http://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/na-dolnim-namesti-vykopali-gotickou-kapli20110929.html, vyhledáno 23. 3. 2012.
- 184 Vít Dohnál, *Tři nejstarší olomoucké kostely*, Olomouc 2006, s. 27.
- 185 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 593.
- 186 Václav Richter, *Raněstředověká Olomouc*, Praha – Brno 1959, s. 82.
- 187 Vít Dohnál, *Tři nejstarší olomoucké kostely*, Olomouc 2006, s. 28.

- 188 Václav Richter, *Raněstředověká Olomouc*, Praha – Brno 1959, s. 82.
- 189 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Praha 2000, s. 619.
- 190 Ibidem, s. 618.
- 191 Ibidem, s. 620.